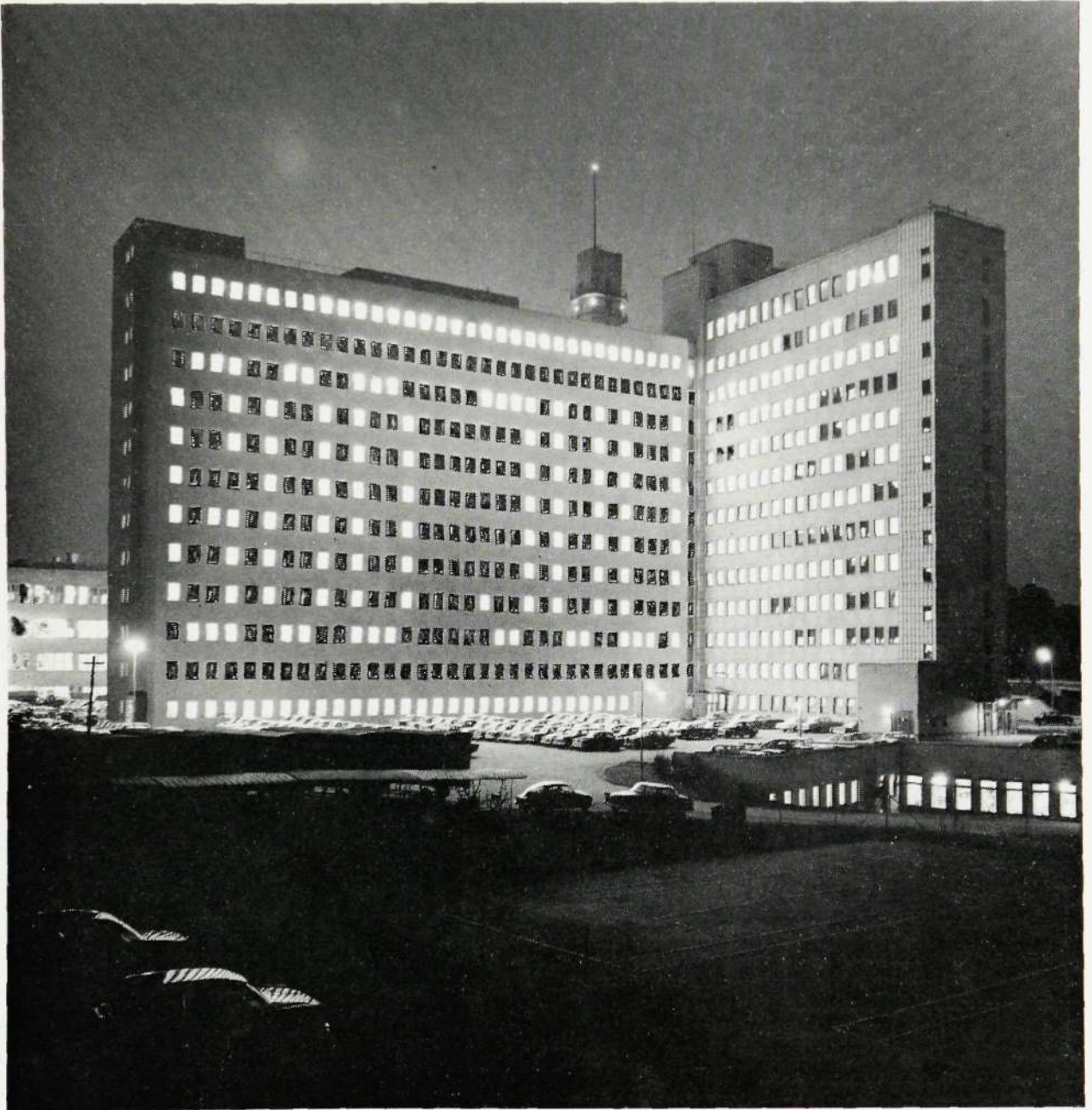

Kontakten

Ericsson
LM

LM-ARNAS TIDNING

NR 6 1963

Kontakten

LM-arnas tidning

Ansvärgivare: Hugo Lindberg
Redaktör: Sigv. Eklund, tel. 2453
Redaktionssekr.: P.-E. Lénström,
tel. 3565

Redaktionskommitté:

Rolf Fischer, T Krmk, tel. Tellus 396
Svenning Göth, Vt 13, tel. HF 2713
Folke Zandin, Vas, tel. HF 2611
Einar Österlund, Vt 18, tel. HF 2718

Lokalredaktörer:

J Hagdahl, Ermí, Malte Björklund, BA, tel. 17/83; J Wäneland, SER, tel. 305; L Eneroth, SRA, tel. 431, P E Carlsson, Kabelverket, Älvsjö, tel. 210; B Larsson, Alpha, tel. 17; A Hofström, SIB, tel. 231; P Nyhult, Rifa, tel. 109; C G Löfgren, FÖB, tel. 250; E Wandel, RGA, tel. 163; G Falkman, HU, A Jurstrand, Katrineholm, P Mowald, Söderhamn, tel. 49; Thor Mattisson, Karlskrona; L Falk, Alingsås; S Alfredsson, Göteborg/Möndal.

Omslagsbilden:

Kontaktens red. instämmer i den illuminerade julhälsningen från K-huset i Mid-sommarkransen och tillägger Gott Nytt År

Ur innehållet:

	Sida
Rekordbelöning vid SKV	103
LM Ericsson i Frankrike	104
Över Andernas berg	106
Fiskeutflykt i Fjärran Östern	108
Flitig förslagsställare	109
Att fira jul i England, Spanien och Tyskland	112
Bästa bilden på LM-dagen	114
Trädstumpar	115
LME-idrotten under 1963	117
Julkryset	120

Tidningsbilaga medföljer del av upplagan

Georg Olsson †

Förre verkställande direktören vid Sieverts Kabelverk Georg Olsson har avlidit i en ålder av 77 år.

Efter examen vid Tekniska skolan i Stockholm 1905 kom han som ritare och konstruktör till AEG men övergick snart till Stockholms allmänna telefon a.-b., där han år 1909 blev chef för anläggningsavdelningen. 1915 blev han föreståndare för felbyrån och ett år senare utsågs han till chef för bolagets kabelverk i Älvsjö. Han kvarstod där även sedan kabelverket 1921 övertogs av Telefon AB L M Ericsson. År 1928 blev han verkställande direktör för Sieverts kabelverk i Sundbyberg, som han lämnade med pension för tolv år sedan.

Stor LM-order från Colombia

L M Ericsson har fått beställningar på utrustning för telefonanläggningar i Colombia till ett belopp av tillsammans drygt 10 miljoner kronor. Huvudparten av materien utgöres av utrustning för bärfrekvenstelefontelefoni och automatiska telefonstationer och är avsedd för utökning av landets fjärrtelefonnät, som byggts av L M Ericsson.

Colombia är en stor marknad för L M

Ericsson, som levererat en mycket betydande del av landets telefonanläggningar. De första automatiska telefonstationerna av LME:s fabrikat levererades i början av 1930-talet.

Utbyggnad av automatstationerna i Bogotá och Medellín med sammanlagt ca 40 000 linjer har kontrakterats tidigare i år.

BF-utrustning till Brasilien

Efter ett långvarigt projekteringsarbete har L M Ericsson tillsammans med det brasilianska telefonbolaget »TELEOESTE» i staden Campo Grande, belägen i delstaten Mato Grosso, invigt en av världens längsta bärfrekvensförbindelser på blankledning, mellan Campo Grande och São Paulo.

Förbindelsen består av ett bärfrekvenssystem för åtta telefonkanaler typ ZAA 8. På en sträcka av närmare 800 km går den över det enda par blankledning som finns mellan Campo Grande och Baurú. Ledningen, som tillhör järnvägen och är byggd för telegrafi, är en helt otransponerad 3,2 mm kopparledning med cirka 40 cm tråдавstånd, som följer järnvägen genom en fullständig ödemark.

Från Baurú till São Paulo, Brasiliens andra stad, en sträcka på 360 km, går förbindelsen över blankledning av mycket god kvalitet tillhörande Companhia Telefonica Brasileira (CTB).

Förbindelsen håller nu på att förlängas med ett system för fyra telefonkanaler, typ ZAAF 4, som också levererats av L M Ericsson. Det skall installeras mellan Campo Grande och Corumba, cirka 480 km, även här på den av järnvägen ägda blankledningen. Med denna senare del kan man få en direkt telefonförbindelse från Brasília via Rio de Janeiro och São Paulo till Corumba vid bolivienska gränsen, en sträcka på cirka 4 000 km.

Svårigheterna på sträckan Baurú-Corumba har varit många. Bland annat kan nämnas att inte mindre än 115 filter har inkopplats utefter ledningen för att tillåta ostörd funktion av järnvägstelegrafi. Åtta dieselverk har installerats för mellanförstärkarestationerna.

Genom ett noggrant projekterings- och installationsarbete har telefonkanalernas kvalitet blivit likvärdig med internationell standard, vilket är avsevärt bättre än vad

man kan vänta sig av otransponerade ledningar av denna typ och över dessa långa avstånd.

Organisationsändring

För marknadsföringen i Sverige och utlandet av den inom moderbolaget utvecklade IR-metoden bildades i juli Instruktions teknik AB. Företagets interna beteckning är ITA.

Till verkställande direktör har utsetts civilingenjör Åke Ehnborg, HF/Dfu, och till chef för försäljningsavdelningen ingenjör Gunnar Kvamme, G/Kbfc.

Att tänka på . . .

»L M Ericssons våldsamma utveckling har helt naturligt inte kunnat klaras av utan en stor påfrestning på både organisationen och på de anställda. Den starka pressen har tyvärr också medfört en olägenhet, som gjort det ännu svårare för oss att klara av situationen. Jag tänker på alla de optimistiska löften som ges, både internt och utåt. Optimistiska löften om när brev skall bli besvarade, utredningar skall bli färdiga och när varor skall bli levererade. Det verkar tyvärr ibland som om vi mist respekten för givna löften. Låt oss hjälpas åt att råda bot mot denna sjuka, så slipper vi alla en hel del onödigt irriterande arbete, och vi kan ägna oss åt mera nyttiga saker än att reda ut leveransförhållanden.»

Dessa tänkvärda ord uttalade direktör Malte Patricks som företagsledningens representant vid Sällskapet LME:s traditionella och livligt besökta gäsfest i början av november på restaurang Gillet. Något för oss alla att tänka på.

En livlig aktivitet på byggnadsfronten har gjort sig påmind vid Söderhamn under detta år. Såväl »moderverkstaden» som Delsboverkstaden har varit föremål för stora tillbyggnader och båda står klara för inflyttning före jul i år.

Utbyggnaden i Söderhamn omfattar cirka 2 800 kvm och kommer främst att användas för en utvidgning av verktygs-, ytbehandlings- och monteringsavdelningarna samt förråd och kontor. I Delsbo omfattar utbyggnaden cirka 1 900 kvm. Totalt disponeras nu 16 000 kvm i Söderhamn och 3 100 kvm i Delsbo. Lokalerna är efterlängtdade då nya objekt i form av bland annat manuell material och ebonittillverkning skall överföras till Söderhamn. Vidare kan vissa förhryrda lagerlokaler dras in.

I ytbehandlingen tillgodoses behovet av ökade utrymmen för förzinknings-

Nybyggnad i Söderhamn – Delsbo

började lokalerna bli trånga och planerna på en första utbyggnad tog form. Den stod inflyttningsklar 1956 och omfattade då omkring 3 000 kvm.

År 1960 var det klart för ytterligare nya tillverkningar då nätmateriel och jacklister flyttades från HF samt tidstämplar och kalkylstämplar från GV. Återigen blev det lokalbekymmer och produktionen i Delsbo började. Till en början pågick denna i en skollokal för att sedermera överflyttas till nuvarande lokaler, som tidigare inrymt ett mejeri.

Bilden överst visar tillbyggnaden i Delsbo och därunder ses den nya fabrikslängan i Söderhamn.

automat samt ökad lackering, medan utbyggnaden av monteringsavdelningen främst används för den manuella tillverkningen.

De nya kontoren kommer att disponeras av ekonomiavdelningen som i gengäld lämnar plats för de trångbodda rit- och arbetsstudiekontoren.

Det första spadtaget för Söderhamnsfabriken togs 1947 och året därpå var anläggningen inflyttningsklar. Tillverkningen bestod då främst av fingerskivan och handinduktorn, vilka båda så småningom överflyttades till Karlskrona. Till Söderhamn kom i stället bland annat 500-väljaren och multipelramar. År 1955

Rekordbelöning vid SKV

Verkmästare Åke Frost vid Sieverts Kabelverk har tilldelats den största förlagsbelöning som hittills utgått inom koncernen, 5 000 kronor, för sitt förslag till linje för tillverkning av kabeltrummor K5–K11. Förslaget innebär en omorganisation av tillverkningen av trummor med flänsdiametrarna från 5–11 dm i det nya standardutförandet för kabelverken i Sverige.

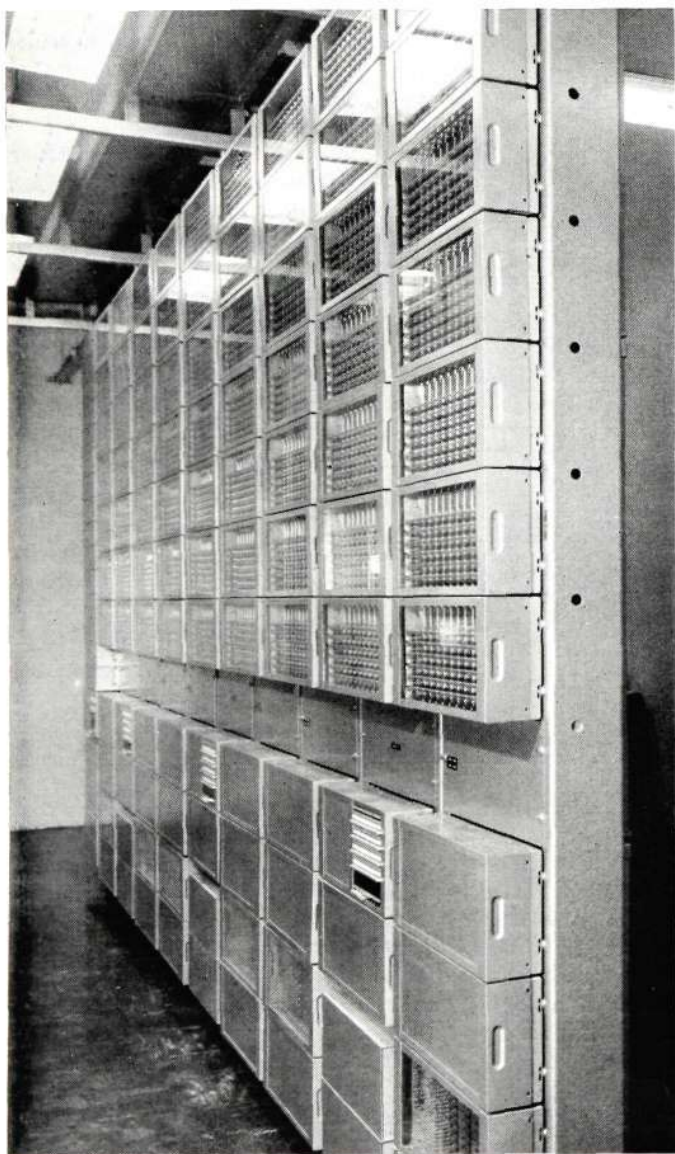
Trummorna tillverkades tidigare i stort sett hantverksmässigt. Verkmästare

Frost's förslag går ut på att upprätta en produktionslinje med ett antal stationer vid vilka de olika arbestedena utförs maskinellt. Vissa avsnitt av produktionslinjen är helautomatisk, d. v. s. både transporten mellan de olika maskinerna och bearbetningen i dessa utförs automatiskt. Genom förslaget räknar man med att kunna reducera arbetsstyrkan på avdelningen från cirka tio till fyra man, varigenom alltså sex man kan disponeras för andra uppgifter inom företaget.

Ekonomidirektören vid STE (Société des Téléphones Ericsson) i Frankrike, F Stranninge, berättar här för Kontaktens läsare om det franska bolagets uppkomst och utveckling, något om telesituationen i dagens Frankrike samt om hur dagens franska arbetare har det.

LM Ericsson i Frankrike

Så här ser den ut Société des Téléphones Ericssons nya apparat. Som synes har den stora likheter med Dialog. Apparaten har färdigkonstruerats i år och man väntar nu på PTT:s godkännande. Ovan.

Många LM-are tycks inte veta mycket om LM Ericsson i Frankrike, och ändå är det en ganska omfattande verksamhet som koncernen bedriver där. Ericssonbolagen i Frankrike har 3 600 anställda, och det innebär att det bara är i Italien som någon utländsk del av koncernen har större personal. Anledningarna till att man inte känner till så mycket om det franska LM Ericsson är flera. En av dem är den självständighet som alltid varit utmärkande för det franska bolaget, och som ända till senare år begränsat kontakterna med det svenska moderbolaget till några personer i ledningen. Med all säkerhet har språksvårigheter också verkat hindrande på samarbetet. Numera kan man med tillfredsställelse konstatera att isoleringen brutits, och det kan därför vara på tiden att också Kontaktens läsare bekantar sig lite närmare med den franska delen av koncernen.

För att börja från början går vi tillbaka till år 1908. Det året härjades den största telefonstationen i Paris – den hette Gutenberg – av eldsvåda och förstördes. PTT, d. v. s. det franska post- och televerket, vände sig till det amerikanska Western Electric Co. och LM Ericsson i Sverige för att få stationen återuppbyggd. LME levererade 5 000 linjer och materielens kvalitet och den snabbhet varmed installationen utfördes gjorde ett mycket förmånligt intryck på PTT.

T. v. en publik KV-växel som STE installerat i Beauvais, cirka 100 km nordväst om Paris.

LME, som uppmuntrades av framgången, beslöt 1911 att bilda det franska dotterbolaget Société des Téléphones Ericsson (STE), vars aktiekapital vid star-

I slutet av september i år invigdes STE:s fabrik i Saint-Nicolas utanför Paris i närvaro av en hel del uppsatta personer inom televäsendet i Frankrike. Bilden t. h. är tagen under en rundvandring i fabriken. Chefen för Société des Ateliers Vaucanson, monsieur Muel, t. v. demonstrerar anläggningen för PTT-ministern monsieur Jacques Marette, t. h. I mitten VD i STE monsieur André Duprez.

ten utgjorde 5 milj. franc, d. v. s. i våra dagars penningvärde omkring 10 milj. kronor. Samma år inköpte det nya bolaget i Colombes, en av Paris industriförstäder, en fabriksomt på 13 000 kvm, där byggnader på 6 500 kvm uppfördes.

Under perioden fram till 1925 hade bolaget växlande framgång. Det året beslöt PTT att telefonnätet i Paris med förstäder skulle automatiseras, och det gällde att välja lämpligaste system. Tyvärr blev resultatet en motgång för koncernen, då Le Matériel Téléphonique (LMT), ett fransk dotterbolag till amerikanska IT & T, hemförde segern med sitt Rotary-system. LMT fick till att börja med en order på 180 000 linjer, medan STE fick dela på det som blev över med övriga franska leverantörer och fick en beställning på 20 000 linjer.

STE fick således börja tillverka Rotary-materiel på licens. För att klara de trots allt betydande beställningarna behövde bolaget större produktionskapacitet. Det köpte därför ytterligare mark i Colombes, så att tomtytan ökades till 18 000 kvm, vilket möjliggjorde en väsentlig utbyggnad av fabriken.

På 1930-talet övergick aktiemajoriteten i STE i fransk ägo, och det dröjde ända till 1953 innan LME åter fick majoritet i bolaget. Idag äger LME praktiskt taget samtliga aktier i STE.

1957 var tiden mogen för en modernisering av det franska telefonnätet. Denna gång blev PTT:s beslut en stor framgång för koncernen, ty STE:s koordinatväljarsystem CP 400 förordades för modernisering av hela nätet utom Parisområdet, där Rotary-systemet 7B1 fortfarande skulle användas.

Därmed öppnades nya möjligheter till utveckling för STE. Bolaget förvärvade aktiemajoriteten i företaget Ateliers Vaucanson (SAV), som var tillverkare av hastighetsmätare för järnvägslok, tidigare även av räknemaskiner och filmkameror. SAV har fabriker i Paris och i Saint-Nicolas, en liten stad några kilometer från hamnstaden Dieppe. Särskilt anläggningen i Saint-Nicolas kom väl till pass, och dit flyttade STE hela tillverkningen av telefonapparater från Colombes. Fabriken i Saint-Nicolas utvidgades efter hand, så att den numera har 17 000 kvm under tak och inom något år beräknas sysselsätta 1 100 arbetare, sedan

också en del av tillverkningen av koordinatväljare flyttats dit. Fabriken i Saint-Nicolas har genom moderniseringar och tillbyggnader blivit en mönsteranläggning.

Läget i Normandie är intressant från svensk synpunkt inte bara av den anledningen att fabriken är ett LM-företag, utan också därför att dessa trakter av Frankrike på sin tid härjades svårt av vikingar. Många nordmän stannade kvar och bosatte sig – varav som bekant Normandie. Följden härav kan man iakta vid ett besök i fabriken i Saint-Nicolas, ty vid monteringsband och arbetsbänkar ser man lika många ljushåriga och blåögda som i vilken svensk fabrik som helst. Man kan förmoda att den franska befolkningen föredrar den nya form av svensk företagsamhet, som L M Eriesson representerar i Saint-Nicolas, framför den som företräddes av Röde Orm och hans följeslagare.

I Frankrike är telefontheten bara fjärdedelen av den svenska och behovet

av telefoner är därför mycket stort. Staten, som tidigare varit snål med anslag till telefonanläggningar, har nu beslutat om en upprustning på området och investeringsanslaget ökas från år till år. Följaktligen är STE idag ett företag i snabb expansion. Det har fördubblat sin omsättning på mindre än fyra år, och en ny fördubbling är sannolik under nästan fyraårsperiod.

PTT, som är bolagets största kund, tar ungefär tredjedelen av omsättningen, medan återstoden går på privatmarknad och export. 1962 uppgick hela omsättningen till ungefär 85 milj. kronor. Härav utgjorde exporten 12 milj. kronor, varav nära 10 milj. kronor på Afrika till förutvarande franska kolonier. Dessa föredrar alltså att driva handel med det gamla moderlandet, som ger dem en betydande ekonomisk hjälp.

STE tillverkar, installerar och säljer telefonapparater, stationsmateriel och privatväxlar. Den telefonapparat som nu saluförs är konstruerad 1943. En ny modell, som har många likheter med Dialog, har färdigkonstruerats i år och väntar på PTT:s godkännande. Ännu tillverkas en hel del stationsmateriel av Rotary-systemet, men denna tillverkning kommer successivt att minska för att helt upphöra om ett par år, då tillverkningen kan helt koncentreras på koordinatväljare. STE:s koordinatväljarväxlar för privatbruk har rönt stor framgång, icke minst i Finland, Holland, Italien och i Sydamerika, där koncernbolagen redovisar belättna köpare av dessa växlar.

Det som säljs är nästan uteslutande av STE:s och SAV:s tillverkning. Importen från Sverige är jämförelsevis blygsam. I förhållande till PTT är detta en styrka

STE:s verkställande direktör monsieur André Duprez.

Forts. på sid. 116

På väg upp i Anderna. I bakgrunden några av de snötäckta vulkantopparna. I mitten den 5 900 meter höga Cotopaxi. Bilden t. h.

Bilden nedan visar utfarten från Quito mot provinsen Cotopaxis huvudstad Latacunga.

Över Andernas berg och

En dimmig morgon kl. sex åker jag i bil tillsammans med två inhemska ingenjörer ut från Quito i riktning Quevedo-Santo Domingo. Vi startar på nära tusen meters höjd och morgontemperaturen är bara plus fem grader Celsius, d. v. s. som en normal svensk sommartemperatur. Efter en halvtimmes färd lättar molnen, solen kryper fram och lyser upp hela landskapet. En underbar syn utbreder sig framför oss. Ett flertal snötäckta vulkantoppar skimrar i gulvitt, Atacazo, Corazón, Sincholagua, mest imponerande av alla dock Cotopaxi med sina 5 900 meter. I provinsen Cotopaxis huvudstad Latacunga gör vi frukostuppehåll, innan vi börjar klättra uppåt utefter slingrande vägar till »la Loma», högsta punkten på vägen över Anderna, där man känner av syrebristen och lätt blir sömning. Men kylan hindrar oss samtidigt effektivt från att slumra till. Om vi vill kan vi gå av och krama en snöboll. Det förefaller ganska fantastiskt här just söder om ekvatorn.

Från och med nu rasar det snabbt utför. En felmanöver och man skulle ännu snabbare kunna ta ett skutt på en tre-fyrahundra meter. Det gäller att bromsa med tvåans växel för att inte slita ned bromsbanden. I en liten by

Ingenjör Stig Söderqvist, NakC, har i åtskilliga år vistats i Ecuador. Vid sitt senaste besök där i våras hade han tillfälle att göra ett radioprogram som sändes över den amerikanska radiostationen Andernas röst. Programmet handlade om en tjänsteresa och vad ing. Söderqvist upplevde under den. Här får Kontaktens läsare ta del av den händelserika färden.

Pilaló, som helt lever på vägtrafikanterna, fyller vi på bensin. När vi fortsätter ändrar landskapet fullständigt karaktär. Från höjdernas mörkgröna till blå konturer kommer vi ner i fukthet djungel med så småningom uppdykande bananplantager utefter vägkanterna. Men ännu är vi på 800 till 1 000 meters höjd och långt nedanför oss skimrar vi en floddal. På en plats har man tvingats gjuta fast vägen med väl armerad betong jäms med bergssidan. Sorgligt nog har man inte haft råd med något underhåll, varför det på sina ställen bara finns armeringen kvar. Det gäller att skickligt väja för hålen. En mindre lavin med ett par stenblock på ett par ton vardera får vi också krypa förbi och vi tittar lite skräckslaget upp efter bergssidan.

Det börjar bli svettigt. Först åker skinnjackan av och så tröjan, vi är nere i tropikklimat. Och nu är det idel bana-

ner på ömse sidor om oss och stora truckar, så kallade »mixtos» därför att de för såväl last som passagerare, rusar förbi fullastade med bananstockar övertäckta med blad och paketerade dessutom i plastpåsar. Plaståldern har spritt sig även hit.

I Quevedo, en efter våra förhållanden smutsig stad med gatorna fulla av sopor, ett kinesiskt affärscentrum, ett stort svett-drypande kakalorum, stannar vi upp vid en portal och läskar oss med en Coca.

Så svänger vi in på en förstklassig väg, tio mil kvar till målet. Utefter denna landsväg är det rikaste banandistriktet i landet beläget. De tio milen är helt odlade med väldiga bananträd. Med jämna mellanrum dyker privata flygfält upp. De används vid bekämpandet av den besvärliga bananpesten, sigatoca. Detta sker via besprutning från små »avionetas», som flyger tätt ovanför bananträden fram och tillbaks.

Med hundra kilometer i timmen är vi snart i Santo Domingo. Även detta är en stad utan alltför överdriven renlighet. Vi guppar fram på huvudgatan och studerar den livliga gatubilden. En liten tvärgata är stadens köttmarknad där olika typer av flugbetäckta köttslamsor dinglar på krokarna i små träskjul, som står uppställda tätt invid varandra. Vid en annan gata ligger tyger, skjortor, underkläder etc. utslängda på tidningspapper direkt på trottoaren och en intensiv prutkommers pågår.

Vi åker ut till andra änden av staden, där vi hört att det ligger ett ganska nytt

Så här stor kontrast mellan transportmedlen är det i huvustaden Quito. Gatorna är smala och åsnorna spärrar vägen för den »moderna» bussen. T. v.

Ingenjör Stig Söderqvist bekantar sig med en grant achotemålad indianfamilji Santo Domingo. Nedan

Genom Ecuadors djungler

hotell, Zaracáy, ett namn som det har fått efter en berömd stambövding bland coloradoindianerna. Det visar sig vara ett litet tropiskt paradys, inbäddat i djungeln och med swimmingpool dessutom.

Eftermiddagen går åt till att göra en telefonabonntinventering i staden, söka upp en bra plats för en framtida telefoncentral samt ta upp diverse problem med de lokala myndigheterna. Samtidigt hör vi oss för hur vi lämpligast dagen därpå skall få kontakt med coloradoindianerna för att ta lite film och foton.

Skymningen faller hastigt på och djungelns alla mystiska ljud börjar svirra och tjuta. På kvällen gör vi en liten rekognosceringstur in på den nya och betydligt närmare vägen till Quito via Aloág. Vi har hört att den skall vara oframkomlig på grund av ett större ras en bit från staden. Efter tre mil blir det tvärstopp. Hela berget har givit efter och tagit vägen med sig ner i en flod trehundra meter nedanför. Vi går ur bilen och tar oss till fots fram till rasplatsen, där man nu försöker spränga sig in i bergssidan. Stora klippblock med väldiga sprickor hänger ovanför våra huvuden. Marken skälver eller är det mina knän som skakar för sig själva?

I komplett mörker kryper vi sakta fram med bilen mot staden igen och vi lyssnar oss fram. Djungelns hela mystik och oändlighet verkar fascinerande på oss och ger även visuella effekter, då många sorters självlysande insekter illuminerar trädtopparna.

Dagen har varit lång och påfrestande och efter ett kvällsmål kryper vi till kojs och vaggas till ro av alla ljuden och en svag bris, som söker sig in genom myggnäten.

En ny dag. Vi får först en liten pratstund med hotellägaren, som föreslår oss att ta en titt på en »mataballos», en liten nätt boarm på en tre meter, som nyligen infångats och är instängd i

en inhägnad. Den ser imponerande ut, även när den ligger hoprullad mätt och beläten efter ett skrovsmål på marsvin. Ett litet marsvin har klarat sig från föregående måltid och sitter skräckslaget hopkrupet i ett litet hål i väggen, medan besten då och då ger ifrån sig ett nöjt fräsande.

I en annan bur visas vi på en »tucacán», en underlig liten fågel i granna färger med en jättenäbb, som man har all svårighet att begripa hur den orkar bära upp.

I dag skall det filmas. Vi åker först och främst ut till lavinstället, där nu kompressorerna är igång och stora vägtraktorer föser ner de lösa bergsmassorna i floden, som ständigt får söka sig en ny fåra. När traktorföraren ser att han blir filmad tycks han ta ännu större risker, och jag är hela tiden rädd att det skall resultera i en perfekt reportagefilm med hela ekipaget nedrasande i floden. Ett sprängskott har tydligen just avlossats och klippblock i mängder spärrar vägen eller den blivande vägen.

Det viktigaste är dock indianerna, vilket inte hindrar oss från att stanna upp ett tag för att få några rutor från en liten fabrik eller snarare tillverknings-

plats i ett skjul för sockerrörsbrännvin, det så kallade »auardiente». En liten maskin pressar sockerröret och saften rinner i en enkel träränna ner i ett stort kar på lägre nivå. Därifrån går det sedan till en inte alltför noggrann reningsprocedur och till jäsning. Vi får varsitt sockerrör att suga den söta saften ur, men sockerhalten är så koncentrerad att jag nöjer mig med en lätt provsugning.

Väl tillbaks inne i staden har vi tur att träffa en läkare, god vän till en av ingenjörerna. Han talar om att han just har en coloradoindian inne som patient och erbjuder sig att presentera oss för en bildupptagning. Han kommer tillbaks med en mager men kraftigt färgad indian iförd ett höftskynke som enda klädnad. Hela kroppen är målad med en färg, som de får från en rot kallad »achote». Speciellt håret är kraftigt rödfärgat och lagt framåt i en stor klubbig kaka, som ger intryck av en keps fram på pannan, på tidigare söderspråk en s. k. smeck. Svarta ränder är målade med jämna mellanrum från fötterna upp till halsen. Coloradoindianen skall behandlas med tillbörlig respekt men samtidigt med en viss intimitet. Han skall

Forts. på sid. 119

Så här exotisk ter sig en fiskehamn på Malackas östkust.

Som omtalades i föregående nummer av *Kontakten* fick fru Ingrid Steimar, Älvsjö, andra pris i *Kontaktens* pristävling »Mitt bästa sommarminne». Hennes tävlingsbidrag, som handlar om en intressant weekendutfärd på Syd-kinesiska sjön och en spännande hemfärd, publiceras här.

Mitt bästa sommarminne:

Fiskeutflykt i Fjärran Östern

En lördagseftermiddag i mitten av juli for vi med bil till Mersing – en stad på östkusten av Malacka – belägen cirka 18 svenska mil från Singapore, vår tillfälliga stationeringsort i Fjärran Östern. Vi hade kommit överens med en annan svensk familj – på FN-uppdrag där ute – att göra en utfärd till en palmö. Ledare för expeditionen var Gilles, fransman och god vän till FN-familjens unga dotter samt förvaltare på en kokosoljeplantage.

Vi for iförda endast baddräkter med fiskebåt hela två timmar ut till havs på Syd-kinesiska sjön. Det var en lämplig klädsel, då varma, salta vågor ofta slog över däck. Som färdkamrater hade vi då och då ett stim flygfiskar.

Målet för vår färd var en liten palmö. Vi ankrade i en lugn vik där stranden var täckt med kritvit sand, bildade kedja och hjälptes åt att få iland packningen. Så monterade vi upp tältsängarna – nio stycken – i en rad några meter från strandkanten. Vi skulle alltså övernatta under bar himmel!

Innan det blev mörkt hann vi med ett dopp. Försedda med cyklopöga och snorkel, somliga av oss även med harpungevär, gav vi oss ut i vattnet. Gilles sköt en Moon-fisk och en 8-armed bläckfisk och vår 14-årige son Carl kom iland

med en stor, vacker fisk – Bluebanded Angelfish. Den var lysande gul med starkblå ränder. Svenska färgerna! Jag höll upp den i luften, vi hurrade och lät-sades hissa svenska flaggan på den lilla Robinson Kruseön. Carl lovade försöka fånga en fisk i blått-vitt-rött till Madame Gilles mor, men det gick tyvärr inte lika bra.

Efter badet gjorde vi upp ett stort bål av bambu och jag kunde inte då låta bli att tänka på hur dyra bambumöbler är hemma i Sverige. Sedan vi ätit grillad korv och kalla kycklinglår, medsända av vår förträfflige kock Lock Wan, gick vi »till sängs». Sov gjorde vi förstås inte så mycket den natten. Det hade väl också varit synd att gå miste om de underbara scenerier en tropisk natt bjuder på.

Palmerna över våra huvuden vajade i en svag vind och tusentals stjärnor gnistrade. Ett stjärnfall – så ett till. Önska något! Nej, just nu är jag helt nöjd med att bara finnas till. Rakt i söder tindrade Södra Korset och djupt nere vid horisonten syntes Karlavagnen. I fonden flammade blixtrar från ett avlägset åskväder mot den kolsvarta himlen – vilket skådespel! En stor fågel kom glidande på ljudlösa vingar, så dansade en svärm eldflugor förbi. I själva strand-

kanten glimmade ett blått päriband av fosforlysande plankton, och ute i viken blinkade ett sömnigt ljus – lanternan på vår båt. Besättningen, tre malajer, övernattade ombord.

Ljudet av en båt hördes plötsligt i mörkret, en stor svart skugga närmade sig och fyra malajer klev iland. Gilles, som talar malajiska, pratade med dem och vi fick veta att de kommit för att hämta ägg. Havssköldpaddor lägger nämligen sina ägg på ön vid den här tiden på året.

Som väl de flesta har sett i svensk TV gräver sköldpaddan ner äggen i sanden, där de så småningom kläcks av solvärmen. Tyvärr fick vi inte se några sköldpaddor, bara spår i sanden.

Jag slumrade till men väcktes av något ljud. Det var bara Gilles som kom släpande på en ny bambustock till elden. Jag slumrade till igen, men nu ropade Carl att vi måste komma och titta. Han hade gått upp en bit på stranden där växtligheten började. Marken formligen kryllade av eremitkräftor i sina lånade snäckskal och av stora krabbor, s. k. kokosnöttjuvar. Namnet kommer av att de lär klättra upp i palmerna och klippa ner kokosnötter med klorna. En stor orm hade passerat bra in i bilden – i denna

saftiga, täta vegetation och denna värme natten igenom. Någon sådan såg vi emellertid inte till.

Så småningom dök det dock upp en massa blodtörstiga vilda djur, små men ettriga myggor. Veteranen Gilles visste på råd. Han byggde upp små pyramider av tomta kokosnötskal ett stycke från våra sängar. Så tände han på och en tunn rök jagade snart myggen på flykten.

Senare på natten steg månen upp. Nu stod hela palmraden i silhuett. Vilken fantastisk, oförglömlig natt!

Mot morgonen färgades allt under en kort stund i intensivt rosa, så blev det helt ljust. Daging och skymning går ju mycket snabbt i tropikerna.

En lätt frukost, på med simustrustningen igen och ut i vattnet!

Hur skall jag kunna beskriva den sagovärld som öppnas för ens ögon då man genom cyklopöga ser ner genom det kristallklara vattnet! Koraller av alla slag och formationer, somliga hela små berg, andra liknande jättelika svampar, reser sig från havsbotten. Överallt skimrar havsanemoner i vackra pastellfärger, mest ljust lila men även rosa, vitt, blått och gult. Se upp för de taggiga kolsvarta sjöborrarna. De är mycket dekorativa men obehagliga att stiga på, då de nålvassa taggarna är giftiga. Då det blev lågvatten klarade vi oss nätt och jämnt från dem! Mellan hög- och lågvatten skiljer det nämligen i de här trakterna cirka två och en halv meter.

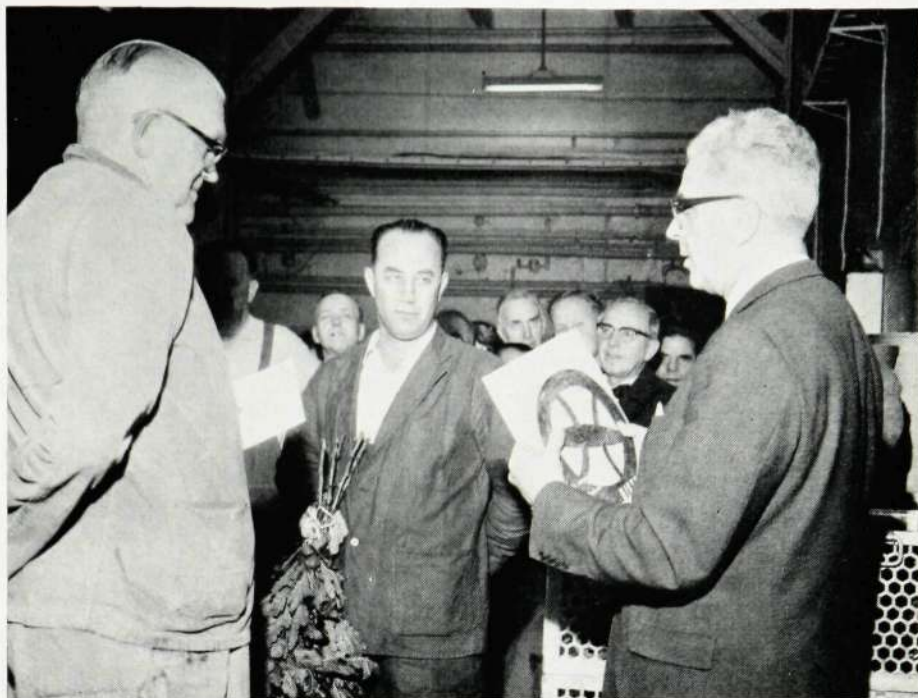
Det mest fascinerande har jag sparat till sist – fiskarna. Överallt, in och ut bland korallerna, simmade fiskar i tusental med de mest varierande utseenden och storlekar, från våra små akvariefiskar och upp till ungefär en halv meters längd. Vid ett tillfälle kom ett jättestim unga, långsmala barracudas förbi. Och färgerna! Rött, orange, gult, grönt, blått, vitt, svart, guld, silver. Glömde jag någon färg? Ja, helt säkert.

Går man ut på djupare vatten, mer än sex-sju meter, träffar man på större fiskar. Hajar på cirka en meter än ganska vanliga. De är nyfikna varelser och cirklar gärna omkring på några meters avstånd.

På eftermiddagen gjorde vi så uppbrott efter en weekend fylld av upplevelser. Men det skulle bli fler.

Vägen mellan Mersing och Singapore går långa sträckor genom tät djungel. Hemfärden med bil gjorde vi efter mörkrets inbrott. Plötsligt kom ett stort katt-djur upphoppande på vägen. Han stannade framför bilen, bländad av strålkastarna. Pälsen var starkt gul med svarta fläckar, ögonen gnistrande röda. Han stod stilla en kort stund, tog så ett vigt språng och var försvunnen. Spännande att få se ett sådant djur »på riktigt».

Flitig förslagsställare

60-åriga Gustav Nilsson på Kabelverket i Älvsjö är utan tvekan LM Ericssons flitigaste förslagsställare. Sedan han fick sitt första förslag belönat med 50 kronor i december 1948 har han lämnat in sammanlagt 32 förslag, varav 25 belönats med tillsammans 2 380 kronor.

Vi fortsatte färden. Åter lyste det rött. Denna gång var det en polispatrull. En mörklagd polis lyste in i bilen med sin ficklampa, så fick vi fortsätta. I vår bil fann de inte vad de sökte, antagligen en efterspanad brottsling.

Ett tredje intermezzo inträffade under en av de mer ödsliga sträckorna. Mitt på vägen stod en man vilt svängande med en ficklampa. Vid vägkanten stod en Morris Minor parkerad. Då vi visste att denna väg till för några få år sedan varit tillhåll för banditer, tvekade min man först att stanna. Då vi kom närmare såg vi emellertid att den lilla bilen var fullpackad med kvinnor och små barn. Mannen med ficklampan bad oss bevakande om hjälp med bensin. Det var tre och en halv svenska mil till närmaste by. Tyvärr hade vi inte någon reservbensin, men en gammal kinesiskvinna försedd med en tom dunk fick följa med oss. Hon skulle sedan åka taxi tillbaka till bilen.

Resten av vår färd förlöpte utan händelser och vi nådde Singapore vid 23-tiden på kvällen. Och innanför grindarna till vårt hus välkomnade oss som alltid stående på bakbenen, två trogna små troll – pudlarna Chiquita och Tuss.

Gustav Nilsson är trotjänare på LM. Han har varit på KV i 42 år och blev förresten guldmedaljör i fjol. I sitt dagliga värv är han reparatör och därmed har man kanske en av förklaringarna till hans ovanliga aktivitet på förslagsområdet. Genom sitt yrke får han ju många tillfällen att se eventuella brister och då han dessutom är mycket tekniskt intresserad är det kanske inte så underligt att förslagen blivit så många. Visserligen inga större saker – den största belöning som utgått är 250 kronor – men många bäckar små... Betecknande för hans förslag är att en mycket stor procent fortfarande är inlemmade i driften.

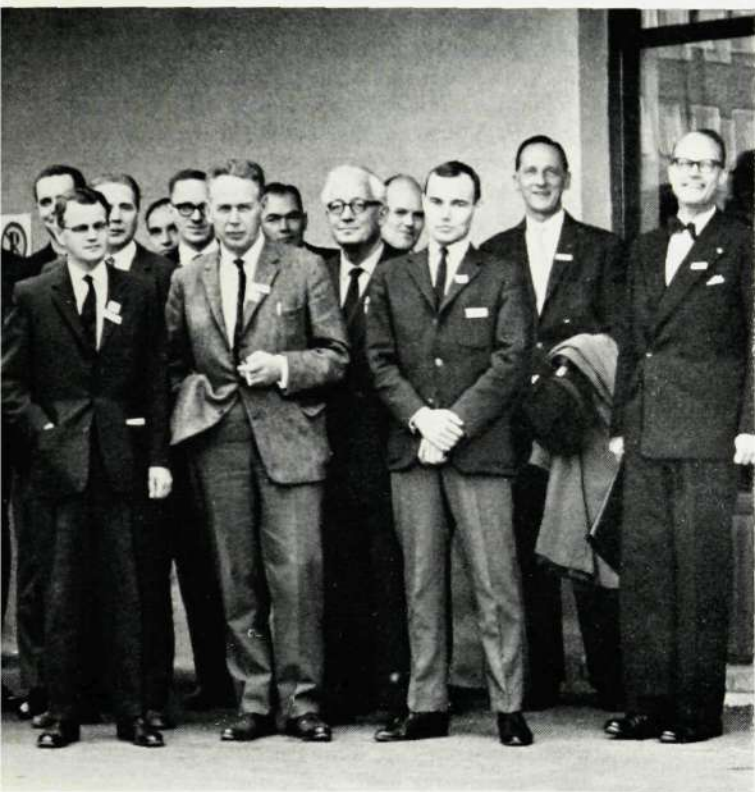
Gustav Nilssons första förslag gällde ändring av läsmekanismen för trummor i vertikala 4-slagningsmaskiner. Det senaste och med all säkerhet inte det sista avser att förse de läsarmar i pappersskärmaskinerna, som håller tryckvalsarna i rätt läge, med en fjäderanordning.

I och med att detta förslag i mitten av september belönades med 200 kronor och Gustav Nilsson därmed fick sin 25:e belöning beslöt förslagsnämnden att uppmärksamma den flitige förslagsställaren. Det skedde vid en ceremoni i verkstaden, varvid disponent Nils Eklöv överlämnade en bokpresent »Uppfinningarnas historia». Se bilden ovan. I mitten på bilden verkstadsklubbens ordf. Tore Hellmark, som väntar på att få överräcka hyllningsblomster till förslagsställaren.

Kungl. Vattenfallsstyrelsen tog den 19 oktober i år i drift världens största seriekondensator. Batteriet har en effekt av 300 MVA och är uppbyggt av 6 000 enheter av SKV :s typ CRS 50. Det är placerat i Djurmo i Dalarna och ingår i en av 400 kV linjerna från Norrland. Kondensatorn höjer överföringsförmågan från 450 MW till 800 MW, dvs med drygt 75 procent. På bilden ses från höger tekn dir. Gottschalk von Geijer, KVS, överingenjör Gunnar Jancke, KVS, samt överingenjör Kjell Hägglund, SKV, samtala framför det nya kondensatorbatteriet i samband med invigningen. Ovan.

Sällskapet LME har under hösten bland annat gjort ett studiebesök på DKB. Ett 130-tal LM-are deltog i en rundvandring, där man fick stifta närmare bekantskap med den nya datamaskinen ICT 1500 via en film. Vidare fick man se datamaskinen ICT 1301 i arbete, hälkortsrummet samt Adremautrustningen, där nedanstående bild är hämtad från demonstrationen av en sedelräknare. Vid den efterföljande middagen blev DKB :s verksamhet föremål för ytterligare presentation, varvid bland annat efterlystes ett intimare samarbete mellan DKB och de övriga företagen inom koncernen.

Den kurs i elektrisk mätteknik, som i våras startades vid Mölndalsfabriken, har nu avslutats. Kursen avsåg att ge tekniker på laboratorier och provrum inom olika avdelningar en vidgad syn och kännedom om den ansenliga instrumentpark, som firman förfogar över. Den lades upp så att LME »bjöd» på halva tiden, dvs. den teoretiska delen lästes på arbetstid, medan laborationerna utfördes av eleverna på fritid. Teorielektionerna hölls i »Paradiset» och laborationerna i slutprovrummet, där de flesta instrumenttyper redan fanns tillgängliga. Elevernas intresse för kursen var så stort att när den ursprungliga kursplanen var genomgången önskade samtliga en fortsättning med speciell inriktning på mikrovågsinstrument. Efter semestern fortsatte man sålunda halva hösten så att kursen i sin helhet kom att omfatta 60 timmar i stället för beräknade 40. På bilden belyser kursledaren, ingenjör Byfeldt, funktionen hos ett av mikrovågsteknikens »rör». T. v.

Att fira jul i England,

Julsederna har tidigare varierat åtskilligt på olika platser i Europa. Tyvärr börjar dock de gamla jultraditionerna att mer eller mindre suddas ut i och med att den äldre generationen dör ut. Den alltmer ökande in- och utflyttningen till olika länder bidrar också på sitt sätt till att traditionerna försvinner och gör julfirandet mer likartat i hela Europa. Med tanke på den förestående julhelgen har Kontakten brett några LM-are från England, Spanien och Tyskland att berätta något om sin barndoms jular.

»Jag borde kanske komma ihåg hur vi firade jul i Egypten, eftersom jag bodde där tills jag var åtta år gammal. Men tyvärr gör jag inte det, så jag får i stället berätta om den första julhelg jag minns. Den tillbringade jag tillsammans med min syster och bror hos min gudfar i Cheltenham i England, eftersom mina föräldrar nästan alltid var utomlands.

Skolan brukade alltid sluta, så vitt jag kan erinra mig, den 19 december och känslan då man for hem på jullov kan ingen föreställa sig som inte själv gått på en internatskola.

Jag föreställer mig att vi började julhandla redan dagen därpå. Julpaketet som sändes till och med på julaftonen brukade anlända på juldagen och då var det inga avier som man skulle gå till posten med, utan brevbäraren kom själv med paketet. Sedan kom han åter på annandagen, Boxing Day, för att hämta sin 'Christmas box' – belöningen för allt extra besvär han haft i samband med julen.

Det är underligt hur litet pengar egentligen betydde – jag kommer inte ens ihåg var de kom ifrån eller om vi hade för mycket eller för litet.

Så kom julaftonen. När vi lade oss på kvällen hängde vi en strumpa vid sängkanten och för säkerhets skull också ett örngottsvar. Så småningom somnade vi väl på något sätt trots vårt upphetsade tillstånd. På juldagsmorgonen var våra strumpor liksom örngottsvaret fyllda med paket, några fick inte ens plats utan hade hamnat på golvet. Vi måste ha vaknat tidigt för jag minns att vi hann öppna alla våra paket, tvätta och klä oss i tid för att hinna till nattvardsgudstjänsten kl. 8 på morgonen. Sedan efter frukost och mera lek med klapparna gick vi tillbaka till julmässan kl. 11.

Lunchen och eftermiddagsteet förflöt lugnt och stilla, men vi eldades av tanken på julmiddagen kl. 7 på kvällen med kalkon, plumpudding och smällkarameller och allt vad de kunde innehålla. Och så kommer jag ihåg min stora tillfredsställelse när min gudfar bad mig, åtminstone sedan jag fyllt fjorton år, att sitta och dricka ett glas portvin med honom, medan damerna drog sig tillbaka till salongen.

På annandag jul införde han för övrigt en mycket nyttig sed. Vi gjorde en terränglöpning för att arbeta bort litet av julmiddagen.

En vit jul – när det nu blev någon – var alltid en stor upplevelse i England. Och så fanns där misteln med sina vita bär, som hängts upp på ett ställe lämpligt för kyssar. Men jag tänker alltid på julen som en röd tid, inte bara på grund av stämningen utan också genom den röda, taggiga järneken, som vi tillbringade så många timmar på julaftonen med att sätta upp och som gav en så glad inramning åt julfilden.»

John Hogg

»Alltifrån den första julen har julfirandet varit en outtömlig källa av djupt rotade traditioner i Spanien. Men det som ger den spanska julen dess särprägel är utan tvekan de vackra krubborna eller 'Nacimientos'.

Flera veckor i förväg förbereds i de flesta spanska hem dessa krubbor, som skänker glädje inte endast åt barnen utan också åt de vuxna. På torgen finns alltid stånd där man kan köpa figurer, hus, vitmossa och allt annat som behövs för att göra en riktig krubba. Den mon-

teras upp de första dagarna i december med de tre vise männen och deras kameler intågande i Herodes palats och för varje dag som går flyttas de närmare stallet med Josef, Maria och Jesusbarnet.

På julaftonen samlas hela familjen framför krubban och man sjunger julsånger med ackompanjemang av kastanjeter och tamburiner, men man delar inte ut några julklappar som i norra Europa. Julaftonen är endast en familjefest som avslutas med midnattsmässan 'misa del Gallo'. Under hela midnattsmässan sjunger man julsånger samt spelar tamburin och kastanjeter, så att den får en festlig prägel. I vissa delar av Spanien brukar man bjuda ett fattigt barn på middag. Barnet får äta tillsammans med hela familjen, får nya kläder och, om det är hos en förmögen familj, även studierna under det kommande året betalda.

Karaktistiskt för Spanien under jultiden är de stora lotterierna. Dragningen sker offentligt den 23 december och det är inte få spanjorer som sätter allt sitt hopp till denna dag. Alla affärer har stora anslagstavlor där de olika vinsterna skrivs upp och det hela kulminerar när man får reda på vem som vunnit 'el gordo', högsta vinsten.

Nyårsaftonen är också en stor fest. Man slutar året med att äta vindruvor, en för varje klockslag, och det påstås att den som kan äta dem i takt med klockslagen utan att sätta dem i halsen går ett mycket framgångsrikt och lyckligt år till mötes. Annars firas nyårsaftonen som i de övriga delarna av världen med stora baler och fester.

Spanien och Tyskland

Helgfirandet slutar den 6 januari, som anses vara barnens stora dag. Natten till den 6 januari kommer de tre vise männen: Melchior, Kaspar och Balthasar till alla hem och lämnar gåvor. Redan flera dagar i förväg har barnen skrivit långa brev till de vise männen med sina önskelistor, som läggs i speciella brevlådor runt hela staden. De vise männen med sin kortege och sina kameler, som är lastade med säckar fyllda av lek-saker och presenter, vandrar omkring i hela staden på aftonen och delar ut klappar till barnen på sjukhus och till nödställda. De åtföljs av fackeltåg och som avslutning blir det stora fyrverkerier. Ibland är det riktigt svårt att över-tyga barnen om att det inte är riktiga 'kungar' som rider på kamelerna.

Sedan går alla hem och lämnar sina välputsade skor på balkongen, i vilka de tre vise männen kommer mitt i natten och lägger sina gåvor. Barnen brukar också ställa fram mat till 'kungarna' och deras kameler: frukt, nougat och vin. De måste ju undfagnas efter en sådan arbetsam natt.

Det spanska julfirandet kan variera mycket från den ena provinsen till den andra och många av dessa traditioner håller mer och mer på att försvinna. Men i Sevilla t. ex. är det sed att poj-karna som tillhör domkyrkans gosskör sjunger och dansar utklädda till her-dar. Och efter midnattsmässan i Vizcaya brukar man dansa den berömda 'aur-resku' samt till Jesusbarnet överlämna frukter, ett lamm, ägg, höns o. s. v., som prästen sedan delar ut till behövande.

Något som kanske inte förekommer i övriga delar av världen är bruket att ge presenter till trafikpoliserna. Vid gatu-korsningarna lämnas paket av mandel, skinka, nougat och till och med ibland en flaska champagne. Gatorna dekore-ras och allt görs för att jultiden verk-ligen skall kännas i hjärtat på hela spanska folket.»

Margita Palafuelos och Juan Valera

»Om man frågar på vad sätt den tyska julen utmärker sig speciellt torde man kunna säga: genom den innerlighet med vilken den firas. Julen uppfattas inte som här i landet som en fest med mycket dans, lek och skoj, utan mera som en högtid i vars mittpunkt Jesusbarnet står. När det gäller att berätta litet om tyska julseder flyr tankarna gärna tillbaka till

ungdomsåren, som man hämtat sina starkaste intryck ifrån.

Hur glänste inte ögonen på oss när det första adventsljuset tändes på kransen av granris, som på röda band hängde i taket. Då bjöd man släkt och vänner på en kaffetår och sjöng allehanda adventsvisor, gärna till ackompanjemang av piano, flöjt eller gitarr. Nu var det dags att börja med julhandarbeten, som man var mycket hemlighetsfull med. Hurspän-nande var det inte när man på kvällarna fick ställa sina välputsade skor bakom fönstergardinerna och när man på mor-gonen halvvaken tittade efter om änglar-na hade kommit med något gott eller om de gråtande flugit därifrån.

I somliga delar av landet spelar även Nikolaus en stor roll. Nikolausdagen firas den 6 december. Då kommer gub-ben – ibland ledsagad av den Onde med sina rasslande kedjor – för att fråga om barnen varit snälla. Så delar han ut sina små gåvor och ger en liten försmak av det som skall komma.

När vi fick öppna sista fönstret i ad-ventsalmanackan kände spänningen inga gränser, ty på kvällen skulle ju 'der Weihnachtsmann' komma. Han skulle inte bara komma med presenter utan även med julgranen, som man omsorgs-fullt brukade gömma för barnen. Vilken besvikelse blev det inte när jag första gången såg att det var min far som gömde julgranen på gården. Der Weih-nachtsmann, som man bäst översätter med 'julgubben', är endast i vissa av-seenden släkt med jultomten. Den sist-nämnde är alltid snäll och skämsam och

har många medhjälpare. Julgubben där- emot är ensam och har mycket bråttom för att hinna hälsa på alla barn. Han är litet allvarligare och bär på ryggen sin stora säck och riset vid sidan. Inte att undra på att han var särskilt fruktad innan agan avskaffades. Numera är riset endast ett attribut för hans värdighet.

På julkvällen brukade min mor alltid ordna med några korgar med mat, god-saker, äpplen och presenter till gamla, sjuka och ensamma bland våra bekanta. Det tillhörde vår självskrivna plikt att göra sällskap med far när han gav sig i väg. Sedan man väl kommit hem var det snart dags att gå i julvespern, som man aldrig fick försumma. Denna guds-tjänst har samma betydelse som jul-ottan. Under julklockornas då skyn-dade man sig sedan hem för att fira kvällen inom familjen. Den inleddes all-tid med julsånger efter att dörren till julrummet öppnats och man fick se jul-granen tänd i all sin glans. Den smyc-kades gärna med konfekt och julpryd-nader från forna tider, som än i dag väcker kära minnen.

Att tända julgranen var en högtidlig handling, ty det fanns ju inga elektriska ljus, och ljusens doft blandad med bar-rens ljuvliga lukt hörde julen till. När vi blev större och julgubben ej längre var aktuell låg presenterna under julgranen eller på vita dukade bord. Ingenting var inlindat, så all möda med förpackning, lackning och diktning blev oss besparad.

Framför julgranen stod alltid julkrub-ban, som fanns i nästan varje hem och som i vissa delar av landet blivit en rik-tig tradition genom att den tillverkades av familjemedlemmarna själva. I bak-grunden hördes den gamla speldosan, som flitigt klinkade 'Stilla natt, heliga natt'. Ibland hände det att dörren plöts-ligt öppnades och under ropet 'julklapp' landade ett paket från okänd hand med en särskild present åt ett av barnen. Or-det julklapp påminner oss om att julse-derna är mycket lika dem i Sverige. Detta gäller i synnerhet julsångerna. Däremot inte ifråga om julmaten. I Tysk-land är det inte grisen och lutfisken som behärskar julbordet utan gåsen och karp, som man gärna avnjuter även på nyårs-dagen.

Ären har gått och den nya tiden har ändrat mycket, men än i dag hör jag den lilla speldosans klinkande 'Stilla natt, heliga natt...'

Hans Fritzsche

Bästa bilden

på LM-dagen

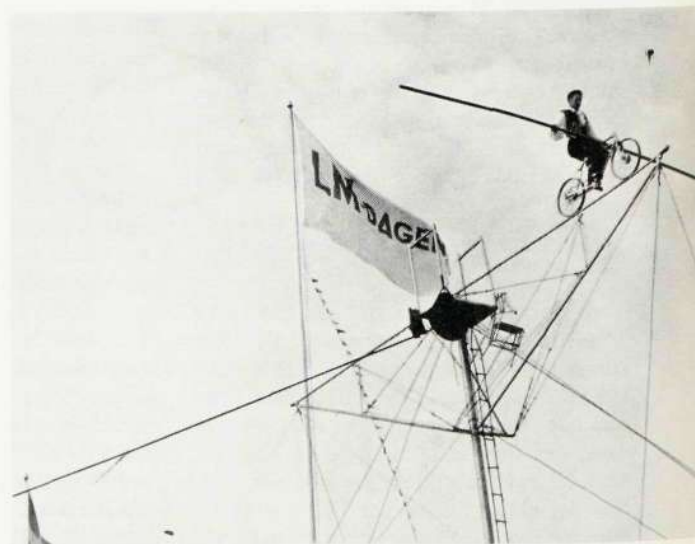
LM Ericssons fotoklubb passade i samband med LM-dagen i höstas på att försöka bredda intresset för fototävlandet. Man utlyste en tävling med mottot »Bästa bilden på LM-dagen» och hoppades på rekorddeltagande. Nu blev det inte så. Tävlingen som var uppdelad i en svart-vit och en färgklass lockade endast sex deltagare, vilket får anses som synnerligen svagt.

I svart-vita klassen segrade Anne-Marie Gustafsson, som fick två av sina bilder placerade på första resp. andra plats. På tredje plats hamnade en bild av klassens andre deltagare, Roberto Kurçbart, HF/Ybb.

Färgklassen fick dubbelt så många deltagare med sammanlagt 22 bilder, några av riktigt bra klass. Samtliga deltagare kom på prisplats och i följande ordning: 1) E Reuterwall, HF/G/Apo, 2) T H Lehtonen, HF/Vt 11, 3) Rune Gustafsson, HF/Vt 15, 4) Rolf Ljunggren, tidigare Vt 27.

T. h. den vinnande bilden i svart-vitt. Nedan t. v. andrapris-bilden och nedan t. h. tredjepris-bilden. Tyvärr kan vi inte återge vinnande bild i färgklassen, som verkligen visade färgens användningsmöjligheter.

LME:s smalfilmsklubb har också varit aktiv på tävlingsfronten med tyvärr lika dåligt deltagarantal. Sommaren -63 var mottot för filmerna, men endast tre bidrag hamnade hos tävlingsjuryn. Anders Möller, HF/Ytd, segrade med sin färgfilm »The last rose». På andra plats kom Börje Rask, T/Kxb, med enda svart-vita bidraget och med bandat ljud »Torpet Tre Hus». Tredje pris fick Gunnar Pettersson, HF/Vt 15, för en semesterkavalkad i färg.

TRÅDSTUMPAR

EN BILÄGARES MARDRÖM - VÄRLDSPREMIÄR
FÖR LME-TELEX - ROLIGA YRKESORDSTÄV

Ingenjör Gotthard Nyholms kåseri om Den nya läran – bildyrkandet alltså – i förra numret av Kontakten har inspirerat signaturen Medusa att fatta pennan. Resultatet är nedanstående dröm eller skall vi säga mardröm.

»En av LM:s bilägande medarbetare – vi kan ju kalla honom B – hade en kall dag parkerat sin bil på gatan utanför hemmets port. Han firade i allsköns ro en sådan där underbar hemmakväll, som man numera sällan får uppleva i detta jättets tidevarv. Klockan närmade sig 22, varför han bytte ut dagplaggen mot mer nattliga dito. Just då han intagit sängläge slog honom emellertid samvetet:

– Parkerade jag bilen på rätt sida?

B kastade en blick på väggalmanackan, vräkte undan täcket och ilade fram till fönstret. Jodå, där stod bilskrället på fel sida. Ja, det var ingenting annat att göra än att ge sig ut i kylan och flytta bilen. B slängde i all hast på sig morgonrocken, hoppade i tofflor och var snart på väg utför trapporna. Hoppas nu bara att man inte möter någon bekant!

Brr! Det var kallt ute. Men det bör ju gå fort att vända bilen. Inom fem minuter ligger man i sin sköna säng tillsammans med Agatha Christie, tänkte B. Men ingenting blir riktigt som man tror. På vindrutan satt en liten, vit lapp som han kände igen alltför väl. Elände! Ner med den i morgonrocksficken. Nu var goda råd dyra. Böta eller icke böta, det var frågan. Nå, bättre förekomma än förekommas tänkte B, pressade gaspedalen i botten och körde till närmaste polisstation.

Jourhavande polismannen höjde en aning på ögonbrynen, när B kom intasande i sin nattliga skrud.

– Jag hade inte alls tänkt låta bilen stå där hela natten. Det blir väl inte böter igen? För en gångs skull kan ni väl vara hyggliga? Jag skulle just till att vända bilen, när jag fick se den här förbaskade lappen . . .

– Får jag titta på den, avbröt polismannen vår väns ängsliga tirad.

B räckte över det förhatliga papperet. Polismannen kastade en hastig blick på det.

– Får jag se körkortet också, kom det så från lagens väktare.

B svalde ett tag. Han letade i morgonrocksficken, i de randiga pyjamasfickorna – inget körkort. Det låg hemma i plånboken i kavajen.

– Kom tillbaka i morgon och ha med er körkort och – gärna andra kläder, uppmanade polismannen den stackars B, som nu badade i kallsvett. – Och här är lappen, det skadar inte att läsa den en gång till.

Rubriken var det enda som B hann uppfatta. Den lydde:

VILL DU MÖTA DIN HERRE?

Den övriga texten rörde ihop sig till en oförlig, grå massa.

Det dröjde en god stund innan B kunde somna igen – han hade i alla fall inte glömt portnyckeln. Men han hann med en hel del funderingar över modern reklam och Herrns outrannsakliga vägar, innan John Blund förbarmade sig över honom.»

*

De duktiga telexdamerna på HF fick för en kort tid sedan vara med om en världspremiär då de tog emot ett något förbryllande telexmeddelande till »general super inkvisitor sammanordnande kraft för system ARB 10, YxbC». Meddelandet som var brådslande lydde ungefär sålunda – om vi minns rätt:

»Läget är förtvivlat, pojkarna behöver pengar, alla trådar är omkastade, men pojkarna är duktiga och slänger dom tillbaka, vi kommer fram, hälsningar till alla längtande fruar.»

»Vad menar ni? Skall detta till oss?» frågade de lindrigt sagt något konfunderade telexdamerna.

»Nej, till YxbC», blev svaret.

Så småningom klarades det hela upp och telexmeddelandet vidarebefordrades till rätt adressat.

Nå, men världspremiären då? Inte var det väl första gången som HF:s telexavdelning fick ta hand om ett underligt meddelande?

Ingalunda. Världspremiären innebär att detta telexmeddelande var det första via en LM Ericsson automattelexväxel. Samtalet kom nämligen från Norge, närmare bestämt Trondheim, där den första telexväxeln av LM-märke just satts i drift.

*

I NKI-skolans tidning På Fritid pågår en tävling om de roligaste yrkesordstävven. Åtskilliga bidrag hämtade från litteraturen och ur egen fatabur har inkommit till tävlingen. Här ett axplock ur den första skörden:

Jobbet är ko-operativt, sa veterinären.

Nu är det hjul igen, sa cykelhandlaren.

Jag är radio-aktiv, sa hallåmannen.

Inte en dag utan en rad, sa typografen.

Livet är kort, sa fotografen.

Dom påstår jag lämnar svävande uppgifter, sa astronauten.

Och så var det tecknaren som ritade på dagarna och suddade på nätterna.

Det var som sagt ett litet axplock. Kan ni några speciella yrkesordstäv med LM-anknytning, så hör av er till Kontaktens redaktion.

Konstlotteri

Konstföreningens 33:e utlottning för föreningens medlemmar ägde rum den 7 november. På grund av den höjda årsavgiften och bibehållen medlemsnummer hade inköpen kunnat hållas på en konstnärligt mycket hög nivå och med ett sammanlagt inköpsvärde av nära 5 000 kr. Sju konstverk lottades ut, representerande olika tekniker som olja, akvarell och linoleumsnitt. Konstnärerna var Lars Florén, Märta Bohm, Erik G:son Hallström, Lizzie Olsson-Arle, Alex Öberg, Astrid Harms-Ringdahl och Jan Gielnak, den sistnämnde tämligen okänd hos oss men internationellt erkänd och mycket skicklig.

Första pris var Lars Floréns »Strand, Tidig morgon» som representerade ett värde av 1 700 kr. Bilden nedan visar en av de glada vinnarna fru Annie Fogelberg mottaga sin tavla av konstföreningens ordf. Einar Österlund.

Låg skatt men bostadsbrist för franske arbetaren idag

för bolaget, eftersom PTT helst köper materiel av fransk tillverkning.

STE:s försäljningsavdelningar – som har sitt kontor i Paris, medan STE:s huvudkontor är förlagt till Colombes – har till sitt förfogande 23 filialer och försäljningsställen runtom i Frankrike och en filial i Algeriet. I Marocko, där affärsläget för dagen är dåligt men ett ekonomiskt uppvaknande kan vara på väg, har STE ett dotterbolag (SME).

Som bekant införde folkfronten redan i mitten på 1930-talet 40-timmarsveckan i Frankrike, men senare svårigheter påtvingade landet en återgång till 48 timmars arbetsvecka. Återgången gavs emellertid sken av ett provisorium på så sätt att 40 timmar alltjämt gäller som normal arbetstid och överskjutande 8 timmar som övertid. De 48 timmarna gäller inte bara i verkstäderna utan också på kontoren. Eftersom femdagarsveckan är allmänt genomförd året runt, är arbetstiden måndag–fredag efter svenska förhållanden ganska dryg. Från löntagarkåll reses oupphörliga krav på arbetstidens förkortning, men general de Gaulle säger ståndaktigt nej och hänvisar till Fjärde planen, som är regeringens ekonomiska program för tiden 1962–1965, och från vilken några avvikelser inte gärna tolereras.

Man kan inte tala om arbetslivet i Frankrike utan att beröra strejkerna. Låt oss då först göra klart för oss att det som märks av strejkerna, och tyvärr på ett för allmänheten ganska kännbart sätt, är de i de publika företagen – gas, elektricitet, tunnelbana, bussar, tåg och flyg. Lönerna för de statliga och kommunalt anställda släpar efter och tycks aldrig riktigt hinna ifatt lönerna i det privata näringslivet. Där är strejkerna inte så vanliga, även om de förekommer. Man skulle önska att det gick att införa kollektivavtal av svensk typ gällande för viss tid, under vilken arbetsfred är trygkad, men sådana avtal vore otänkbara i Frankrike. De skulle inkräkta på den personliga friheten, och friheten är fransmannens dyraste ting.

I Frankrike råder liksom i andra länder i stark ekonomisk utveckling brist på arbetskraft. Visserligen återvände under 1962 drygt 700 000 fransmän från Algeriet, varav ca 350 000 arbetsföra, och visserligen har arbetsmarknaden fått nya tillskott genom att militärtjänsten förkortats och tack vare nya stora årskullar i arbetsför ålder, men alla dessa tillskott har snabbt sugits upp av det expanderande näringslivet. Bristen på arbetskraft gör att lönerna stiger snabbare än produktionen, och följaktligen stiger också

En av arbetarna vid STE:s huvudfabrik i Colombes är sedan några år tillbaka madame Simone Delorme, 43 år. Innan madame Delorme kom till STE var hennes make prämskeppare på Seinen, och familjen bodde då året runt på prämen.

Madame Delorme arbetar vid en 100-tonspress och tjänar 785 kronor i månaden. Hennes make har ungefär samma inkomst och dessutom betalar hennes syster 210 kronor i månaden för inackordering hos familjen. Hushållets sammanlagda inkomst är alltså ungefär 1 770 kronor i månaden, men av lönerna dras 45 kronor i socialförsäkringar. I hyra betalas 35 kronor och för elström, gas och vatten 30 kronor i månaden. På vintern kostar dessutom olja för uppvärmning 20 kronor i veckan. Men inkomstskatten i Frankrike är låg. Madame Delorme och hennes make betalar inte mer än 950 kronor om året tillsammans i skatt.

Makarna Delorme bor i en nödbostad på två rum och kök, som de fick vänta på i elva år. Nu väntar de sedan fem år tillbaka på en »riktig» bostad. Detta är ett av många fall som klart belyser bostadssituationen i dagens Frankrike. I den nuvarande bostaden finns WC men inte badrum (av tio bostäder i Parisområdet har bara två badrum). I köket finns det gasspis och kylskåp, men sådan lyx som telefon och tvättmaskin saknas. I denna bostad bor makarna Delorme, madame Delormes syster och hennes mamma.

Madame Delorme stiger upp klockan sex och dricker en kopp kaffe, innan hon

priserna. Inflationen är därför alltjämt Frankrikes svåraste ekonomiska problem. I övrigt är det ett under att den ekonomiska situationen i Frankrike har kunnat förändras så kapitalt sedan 1958, då den fjärde republiken gjorde politisk och ekonomisk bankrutt.

STE:s verkställande direktör är Monsieur André Duprez, som också enligt fransk sed är styrelsens ordförande. Så många svenskar finns det inte i de franska LM-företagen. För närvarande är de tre och utgör således mindre än en promille av hela personalen. Men de har förmånen av den stimulerande franska miljön, och deras förhållande till fransmännen i bolaget är det bästa – en garanti för ett gott och resultatrikt samarbete.

F Stranninge

43-åriga madame Simone Delorme vid sin arbetsplats på STE

beger sig till STE, dit resan tar 25 minuter. Hennes busskort kostar kronor 6: 85 i veckan. Hon äter lunch i fabriksmatsalen – alltid »dagens rätt», d. v. s. en köttstek med grönsaker, till vilken hon tar en kvarts butelj vin, och det hela kostar henne kronor 3: 85. Efter arbetets slut är madame Delorme hemma igen kl. 18.20. Till middag äter hon ännu en köttstekt – eller kanske soppa på vintern – och de fyra personerna vid bordet dricker tillsammans upp två buteljer vin eller kanske litet till på lördag och söndag.

På lördagarna sköter madame Delorme tvätt och städning – utan dammsugare. På lördagskvällarna går familjen gärna på restaurang och äter middag tillsammans med de närmaste släktingarna. Däremot går de sällan på bio eller andra nöjen. Hemma har de TV och radio och familjen är ägare till en medelstor bil, en Peugeot 404.

På semestern reser man bort men håller sig helst inom Frankrikes gränser. Man har en komplett campingutrustning, som då kommer till användning. Madame Delorme tycker om att fotografera – både i svartvitt och färg. Hon dansar och rider gärna om tillfälle bjuds. Hennes make älskar att fiska liksom alla fransmän, men hon delar inte den hobbyn med honom.

LME-idrotten under 1963

Idrotten har trots den stigande välfärden fortfarande sin givna plats i samhällslivet. Många föredrar sittandet, TV-tittandet och bilåkandet framför mer motionsbefrämjande rörelser, men åtskilliga börjar glädjande nog att tänka om.

LM-aren sedd från »motionshall» har ökat i vikt flera kilo på senare år och många har ändrat utseende och volym inte bara på grund av ålder. Men det är aldrig för sent att börja med motion. Idrottsverksamheten vid LME kan erbjuda många olika grenar från en enkel promenad med bastu till mera påfrestande saker som fotbolls- och korpshockey-matcher.

Bollsporterna är som vanligt de som omfattas med det största intresset och de samlar också årligen stora skaror till såväl sommar- som vinterspel. LM-idrotten i övrigt håller sin plats bland »de stora» både ifråga om antalet anställda och aktivitet. Var och en i sin stad för vår idrott framåt på ett glädjande sätt, även om det på många företag skulle gå att göra ännu mera för vår idrottsliga verksamhet.

Badminton

Intresset är i stigande men lokalbristen lägger hinder i vägen för ökad aktivitet. Koncernmästerskap och korpserier samt vid vissa företag även interna mästerskap har avverkats under året. Där lokalfrågan kan lösas vill vi framhålla badminton som en synnerligen lämplig motionsidrott och passande såväl unga som gamla.

Bordtennis

räknas numera till en av de stora idrotterna och Sverige är en av de ledande nationerna i denna sport. Detta inverkar givetvis även på bordtennis som korp-idrott, där det går framåt i samma takt.

Koncernmästerskapen samlar årligen stora skaror och vid årets mästerskap i Karlskrona fick de sydliga delarna av vårt land möjlighet att visa upp sin bredd. Ett flertal företag deltar i korpserierna och uppnår många goda placeringar. Klubbmatcher och interna mästerskap står även här på programmet.

Bowlingen

har moderniserats på senare år, i varje fall beträffande lokalerna. Ljusa och trevliga hallar med automatiska käglesare lockar nu till spel och allt flera kommer med. Våra egna tävlingar består av LM-cup och koncernmästerskap samt för flera företag deltagande i korpserier. Bowlingen har väl tidigare mest samlat folk från medelåldern men numera ställer allt fler ungdomar upp. Tyd-

ligt är att bowlingsporten kan se fram mot kommande år med tillförsikt.

Fri idrott

Den tillbakagång som är märkbar inom den civila friidrotten återspeglas även i korpstävlingarna. Det dåliga intresset har i många år påtalats men det är kanske fel att klaga. Vi har det inte så dåligt trots allt och våra mästerskap samlar deltagare i samtliga klasser och grenar.

Koncernmästerskapet som arrangeras i Stockholm är den stora tävlingen för året och företagen hörsammar i allmänhet kallelsen, även om det fortfarande finns några som lyser med sin frånvaro. Om dessa verkligen kom med skulle helhetsintrycket bli ett helt annat och tävlingarna verkligen gälla för sitt namn, koncernmästerskap.

Kabelverkets idrottsklubb i Älvsjö anordnade i skuggan av stora Finnkampen i fri idrott en tävling mellan finska och svenska friidrottare anställda vid företagen i Stockholm. Grenarna var 100 och 1500 meter, kula och längdhopp. Segern gick till Finland med poängen 102-50.

KV arrangerade även en tävling i kulstötning omfattande en lagtävling på 50 man där sammanlagda längden räknades. HF segrade här med någon meter före KV.

Fotboll

Här är det bara uppåt, stigande intresse och koncernmästerskap med rekorddeltagande av 16 lag. KCM arrangerades i år för första gången i Norrköping där gröna gräsplaner inbjöd till spel, något som korpspelarna inte är vana vid, i varje fall inte i Stockholm. De mindre företagen visade upp ett piggt spel och god spelstyrka. Då i synnerhet Ronneby-fabriken som belade en hedrande fjärdeplats bland »de stora».

En titt i de olika korpserierna visar att LM-fotbollen håller sig väl framme och många topplaceringar hemfördes av koncernens fotbollslag.

Cuptävlingen i allmänna klassen såg två LM-lag i semifinalerna, men där blev det tyvärr stopp för såväl HF som Tellus. Även i övriga serier har det varit topplaceringar med både morgonserielaget och lärlingslaget på första plats.

Gymnastik

Det bör väl i detta sammanhang nämnas något om gymnastiken. Hur många företag som har gymnastik på sitt program är inte känt, men enbart vid HF är fyra avdelningar i gång varje vecka. Glädjande nog inser allt fler gymnasti-

kens betydelse och här kan man verkligen tala om ökat intresse.

I samband med gymnastikövningarna har även förekommit testning på den av idrottsförbundet inköpta ergometercykeln.

Handboll

Koncernhandbollens högborg är numera Karlskrona. Årets alla mästerskap gick till örlogsstaden, som också svarade för arrangemangen. Intresset för handboll är i stort sett bra även om man gärna skulle se fler damlag i turneringen.

De olika företagen deltar i olika korpserier med växlande framgång. Önskemål nummer ett är fler hallar för träning och tävling. Då kommer säkert också fler lag med i KCM.

Korpshockey

har nu helt slagit igenom som korpssport och allt fler lag kommer med i de olika serierna och mästerskapen.

Som bekant spelas korpshockey på ishockeybana med bandyklubba och boll. Offside förekommer ej och slag mot bollen är inte tillåtet. Bollen får endast fösas med klubban. Spelet kanske passar Dig? Som motionsidrott är det synnerligen lämpligt.

Årets koncernmästerskap samlade 16 lag och HF, Katrineholm samt Söderhamn gick till slutspelet. Övriga delar som hemfördes mästerskapet av HF:s oldboysbetonade lag och B-turneringen gick till avd. Us/HF.

Vid HF har även spelats en intern serie mellan avdelningslag. 16 lag deltog och spelplan var Mälärhöjdens konstfrusna bana.

Orientering

Orienteringssporten lockar fortfarande stora skaror till ädel kamp i skog och mark. Moderna träningsmetoder och tävlingshets har också här kommit in i bilden, vilket gör att den trivsamma anda som varit rådande på orienteringstävlingarna delvis försvunnet.

Koncernmästerskapen är den årliga kraftmätningen mellan LM:s skogsluffare och mästerskapen arrangeras i olika delar av vårt land. I år var det SIB:s tur att stå för arrangemangen. Deltagarantalet var inte så stort som vanligt, delvis beroende på det dåliga vädret, men kanske mera på de fria lördagarna som får skulden för det mesta. Många reser från staden till landet och stugan och många har andra saker att bestyra på de lediga dagarna. En märklig företeelse är att de äldre klasserna samlar det största

Forts. på nästa sida

deltagarantalet, medan juniorerna samlar mindre för varje år. Och så väntar vi fortfarande på damerna.

Simningen

hör nog ungdomen till, i varje fall tävlingssimningen. Mästarna blir allt yngre och nya förmågor med världstider dyker upp redan i 12-årsåldern. Som korpssport hör den väl inte till de stora men är givetvis med på vårt program.

Efter några magra år kom det överraskande mycket folk till årets mästerskap som arrangerades av FÖB i Akeshovshallen. Några mästartider uppnåddes inte, men alla verkade ha roligt och goda kämpataktiker uppvisades. Och det är ju det som är meningen med korpssport.

Skidor

En snörik vinter bidrog till stor aktivitet i skidspåren. Mästerskapen som gick i strålade väder och med start och mål vid Hellasgården samlade rekorddeltagande. Nybörjarklassen var denna gång den största. Även damerna kom till start vilket tacksamt noteras.

Vi hoppas på och ser fram mot en lika kall och snörik vinter 1964. Skidåkning är en verklig folksport och den passar alla. Om ni inte är ägare till ett par skidor så sätt det först på önskelistan. Ni kommer att få glädje av dem långt in på ålderns höst.

Tennis

Televisionen har genom sändningar från olika tennistävlingar verksamt bidragit till att öka tennisintresset. Tyvärr ökar inte tennisbanorna lika fort och många får därför aldrig möjlighet att utöva den trevliga sporten. Sommarsäsongen går det väl rätt bra att lösa banfrågan, medan det under vinterhalvåret är mycket svårt att få speltimmar.

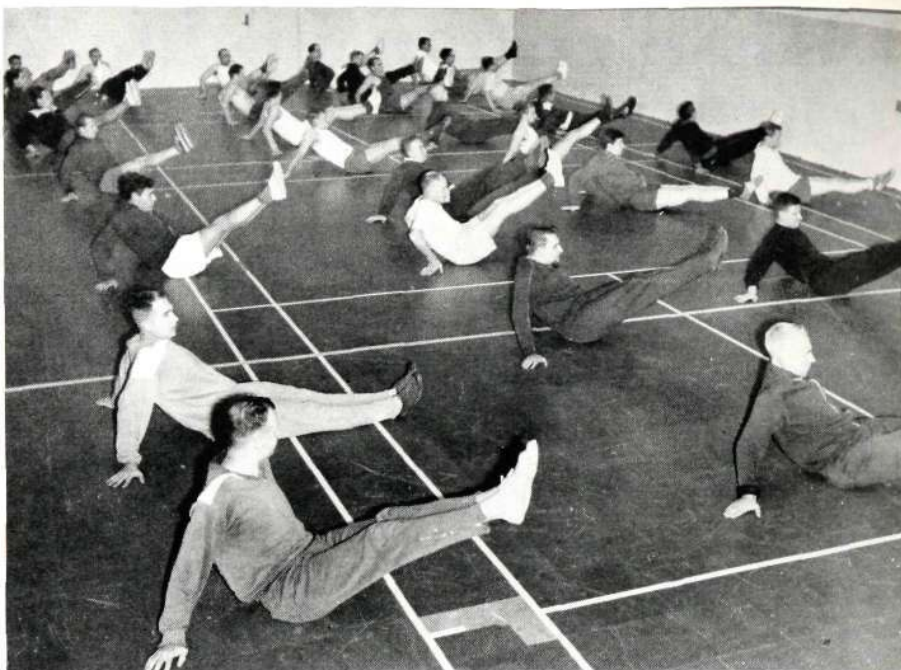
Våra årliga mästerskap omfattas med stort intresse och deltagarantalet är mycket bra. Glädjande nog har det även kommit med en del ungdomar med utvecklat bollsinne och som säkert kan göra sig gällande i framtiden.

Då mästerskapen spelas även på vardagar har företagen utanför Stockholm svårt med deltagandet. Trots detta gick i år mästerskapet i singel för andra gången i följd till landsorten, denna gång till Karlskrona och »Jeppan» Svensson.

Varpa

Magert deltagande även i år. De gamla mästarna S Wagman och W Eriksson, HF, hemförde åter mästerskapen för tionde eller femtonde gången i ordningen. När får vi se ungdomen i varpa? Det är en rolig sport och inte alls den »gubbssport» som många tycks tro. En upprykning till kommande år önskar bland andra

Henry Forsberg

Benen lyft, åååå hej. Tja, det är inte så lätt när man blivit till åren och hunnit gubba till sig.

Spänsta med oss...

Nu stundar ett nytt år och med det goda föresatser. Låt en av dessa gälla mera motion och friluftsliv, föreslår LME-företagens idrottsförbund. En spänstpropaganda i stor stil går ju just nu ut över landet i form av 4M - Mäniskan - Maskinen - Miljön - Motionen. Många stora organisationer står bakom denna kampanj och även vid LME har olika klubbar visat stort intresse. Faktiskt så stort att trängseln i gymnastikhallen vid HF nästan börjar bli för svår.

Varje kväll är hallen upptagen för gymnastik och schemat är nu så pressat att ytterligare timmar knappast kan läggas in. Trots detta bedriver LME IK:s gymnastiksektion en intensiv propaganda. Målet är nämligen att locka så gott som samtliga anställda till motionsövningar av olika slag. Man bjuder först och främst gymnastik i alla former, såväl lättare som hårdare. Vidare har man träningspromenader i samband med bastu och för de mycket »träningsvilliga» står ett flertal friluftsgårdar till tjänst med härlig skogsterräng och uppfriskande bastubad såväl lördagar som söndagar.

Äk gärna bil till idrottshallen och titta gärna på TV, säger man, men offra åtminstone ett par timmar i veckan på gymnastik, promenader och bastu. En betydligt bättre form garanteras.

Alla LM-are kan också få sin kondition testad på den av LME-företagens

Idrottskonsulent Henry Forsberg tar pulsen på verkstadsklubbens ordf. Henning Augustsson, som testar sin kondition på ergometercykeln.

idrottsförbund inköpta ergometercykeln. Det kan ju vara intressant att veta om man verkligen är yngre än man tror eller om värdena motsvarar en 70-åring. Testcykeln kommer så småningom också att utlånas till koncernföretagens klubbar för att ge alla LM-are denna testmöjlighet. Korporationsidrottsförbundets kurser för utbildande av ledare för dessa tester sätter dock inte igång på GCI förrän i början av nästa år, varför det dröjer något innan testerna kan utföras i full skala.

Att intresset för gymnastikverksamheten inom LME är stort visar ett par gåvor till idrottshallen från verkstads- och tjänstemannaklubbarna vid HF, nämligen en våg och ett grammfonverk till damgymnastiken.

NYA PATENT

Å följande uppfinningar gjorda inom koncernen har under tiden 16 september -15 november 1963 beviljats patent (förteckningen anger uppfinnarens namn och tjänsteställe, uppfinningens titel samt patentnummer):

Molander, G E, HF/MamC, Sundberg, N J, HF/Ma - Reläanordning för mottagning och repetering av impulsse-ri-er - 187.744;

Rogstadius, J I F, T/Krm - Anordning för att fästa en ratt eller dylikt vid en axel med cirkulärt tvärsnitt - 187.918;

Alexandersson, H V, HF/AC - Mynt-
apparat för två eller tre myntslag -
187.861;

Åkerlind, H G A, ABA - Anordning vid
hydrauliska pressar - 187.930;

Lutz, J P, HF/NrC - Elektriskt kopp-
lingsfält - 187.987;

Jensen, E, tidigare SKV, Nilsson, B V, tidigare SKV, Wretemark, S G, SKV -
Belysningsarmatur - 188.078;

Johannesson, N-O, T/KnC - Metod och
anordning för mätning av effektnivå
- 188.171;

*Avsan, O, VÄ/UsfbC, Bäck, G, VÄ/
Usea, Olsson, K A, VÄ/UseaC, Svens-
son, Å B F, VÄ/UsfC* - Magnetmin-
ne - 188.263;

Lindgren, E G, FÖB - Termisk anord-
ning för automatiska brandalarman-
läggningar - 188.425;

*Nilsson, B V, tidigare SKV, Wretemark,
S G, SKV* - Stolparmatur för två eller
flera ljuskällor - 188.626.

ÖVER ANDERNAS . . .

Forts. fr. sid. 107

tituleras »compadre», ungefär god vän eller kompis. Tyvärr blir bildtagningen en aning formell, då han endast vill ställa sig rätt upp och ned och posera för en bild. Och han är mycket ekonomiskt medveten. Tjugo sucres, cirka en dollar, skall han ha för att han ställer upp. Det lär ha blivit taxan, sedan ett amerikanskt sällskap var här för en filmtagning av de sista resterna av de ursprungliga coloradoinianerna. Dessförinnan lär priset ha legat betydligt lägre.

Men vi vill helst se en hel familj i deras naturliga miljö inne i djungeln. Doktorn skaffar då fram en liten barfotalasse, som är villig guida oss in till en coloradofamilj, som han känner till. I bilen susar vi först fram på landsvägen tretton kilometer och där tar vi av in

på en liten biväg. Vi frågar grabben om den är farbar. Den är fin försäkrat han och efter en tvåhundra meter sitter vi mycket riktigt fast i en ler- och sten-
hög. Vi låser bilen och tar oss vidare till fots in bland den täta vegetationen. Grabben hinner dock långt före, då han hela tiden småspringer, och vi får hojta åt honom att lugna ner sig, för svetten lackar om oss i små springfloder nerför ryggbastet. Efter tre kilometer kommer vi fram till en liten uthuggen plats med en mindre odling av bananer och ka-
kao och bakom planteringen syns en pryddig hydda väl igenbomrad. Utan-
för hyddan ligger en upp och nervänd båt. Det måste finnas en flod i närhe-
ten. Vi ropar på »el compadre» och ut-
kommer en småvuxen indian, som tydligen inte är helt klar med frisuren. I ena handen har han en hårborste med en spegel i bakstycket, som han intensivt tittar i, medan en trög konversation ut-
spinner sig mellan oss. Med andra han-
den för han med svårighet en kam ge-
nom sitt achotestinna hår. Kan vi inte få ut familjen och ta en bild på samtliga medlemmar? Nej hans hustru är sjuk, så det går inte. Får vi då ta en bild av honom vid kanoten? Först nej - och sedan skall han ha betalt. Javisst, hur mycket. Trettiofem hugger han till med. Mina kamrater oponerar sig, men jag försöker förklara att det är O.K. Nu har han emellertid surnat till definitivt och står bara och kammar sig och multiger, så vi får ge upp det hela och ge oss av.

Med handkraft tar vi oss loss ur le-
ran med bilen och söker oss tillbaka till Santo Domingo. På vägen stannar vi upp vid en liten cañahydda, och där har vi tu-
ren att träffa en coloradoyngling, som är inne för att köpa lite starkvaror för hans mamma är sjuk. Det visar sig vara sonen i den familj, där fadern just be-
mött oss så trumpet. Sonen är betydligt mer tillgänglig. Vi bjuder honom på en läsk och en cigarrett och inleder på spanska ett samtal om coloradoin-
dianernas speciella språk. Till slut ställer han med glädje upp till en liten film-
stund, och vi ger honom utan att han ber om det pengar till medicin, sorten får han själv bestämma.

Det är mitt på dagen, en brännande sol gassar över oss. Vi längtar tillbaks till bassängen. I en liten butik i stan blir jag tvungen inhandla en skjorta. Allting är nersvettat. Där har just kommit in en hel familj av grant achotebemålade indianer. Han är en hårig kulmagad typ och även hon ganska rund, kvinnorna använder enbart höftskenke, och så tre små ungar, alla med varsin röd kaka på huvudet. Vi filmar hela familjen.

Så är det dags att ta vägen tillbaka till Quito. Vi tar farväl av den lilla oasen i djungeln. I närheten av Quevedo tar vi av på en liten biväg för att titta

VI TACKAR

. . . för födelsedagshyllningar

Håkan Almström, HF/Vt 66
Eric Andersson, HF/IvC
Bror Dahllöf, G/Xm
Naemi Erme, HF/Ebe
Karl-Henrik Friberg, HF/Vt 11
Wilhelm Landahl, HF/Dio
Lars Löf, M/Fp
Mikkel Trausööt, HF/Lna

. . . för annan vänlighet

Eva och Ronny Förnemark, HF/Ip
Asta och Jörgen Johansson, HF/Ekl
Siv och Rune Åkesson, HF/Vt 32

. . . för vänligt deltagande

vid min makes, Sixten Engkvist, HF/Vp,
bortgång Anna-Lisa Engkvist
vid min makes, Agge Haglund, HF/Zms,
bortgång Ingeborg Haglund
vid vår dotter Evas bortgång
Kristina och Rune Häggö, HF/Df
vid min makes, Gustav Adolf Johansson,
HF/Vt 748, bortgång
Märta Johansson

till en privattelefonanläggning, som en av mina vänner installerat i en större ha-
cienda, Pichilingué, en experimentstation för tropiska jordbruksprodukter. Helt plötsligt slinker ett par iguanas över vä-
gen, en fantastisk grönfärgad ödla cirka en och en halv meter lång, och som upp-
förstorad skulle te sig som ett forntids-
monstrum.

Åter igen klättrar vi så upp i bergen, medan solen börjar dala. När vi kom-
mer tillbaks till Pilaó, tycker jag solen står så lågt, att jag tar sista delen av min återstående filmrulle. Det får jag dock snart ångra. Vi klättrar nämligen uppåt i ungefär samma takt som solen går ner, så över den underbara sierran utspelar sig ett strålfyrverkeri som gör att vi helt saknar ord för hur vacker naturen kan vara. Ett ögonblick av fullkomlig har-
moni som man sällan får uppleva. Vem vet förresten om färgfilmen verkligen hade kunnat återge detta?

Sista vägbiten in till Quito lägrar sig mörkret över oss och allt innesluts i en kall, våt dimma, som gör att vi måste krypa fram med tjugo kilometer i tim-
men. Slutligen öppnar sig dock dimman och långt ner i dalen under vulkanen Pichincha breder det glittrande Quito ut sig för oss och vi återgår till vår vardag.

FRÅN FÖRETAGS NÄMNDERNA

Ing. J Ericsson rapporterade att förslagskommittén vid sitt senaste sammanträde behandlade ett tidigare bordlagt förslag samt fem nyinlämnade. Två av förslagen belönades med sammanlagt 175 kronor, två bordlades för ytterligare utredning medan två inte kunde bli föremål för belöning.

R Birksjö, Fm: Förslag avseende ändringar betr. centralapparat och ledningsnät för Fireye-anläggningar för att reducera verkningarna av eventuella störningar, som kan komma in via ledningsnätet. Belöning 100 kronor.

M Bergh, Ams: Förslag avseende dels plombering av lock till dosa NBL 3003 och dels införande av alarmeringskontakt i denna dosa. Belöning 75 kronor.

Företagsnämndens verksamhet

Ing. Nyström tog upp en diskussion om företagsnämndens verksamhet i allmänhet mot bakgrunden av de synpunkter som framförts i en tidigare utgiven kurs »Aktiva företagsnämnder». Han ansåg att företagsnämndens verksamhet nu befinner sig i en downperiod och att det reella innehållet i verksamheten kanske inte hade blivit det som de avtalslutande parterna avsåg. Han ansåg vidare att den centrala idén bakom företagsnämndens verksamhet torde vara att genom samverkan de olika personalkategorierna i företaget emellan med olika åtgärder skapa trygghet i arbetssituationen.

Mot bakgrunden av dessa synpunkter preciserade ing. Nyström några frågeställningar, som kunde tjäna som diskussionsunderlag för den fortsatta debatten vid sammanträdet.

»Är informationen från företaget den rätta – och kan vi tillgodogöra oss den?

Kan vårt utbud ökas genom vidgad kunskap om varandras problemställningar?

Är diskussion om petisser, som normalt borde falla inom ramen för vår organisation, ett tecken på företagsnämndernas armod?

Är alla medvetna om att förslagsnämndens uppgift som miljöskapare är av vital betydelse för ett framgångsrikt nämndarbete?

Vad kan göras – eller vad har gjorts

FÖB

för att popularisera – varför inte säga humanisera förslagsverksamheten?

Hur uppfattas nämndarbetet utanför sin egen krets?

Kan nämndarbetet genom sin nuvarande uppläggning gynnsamt påverka en utbyggd organisation?»

I anslutning till ing. Nyströms anförande uppstod en livlig diskussion, varunder ledamöterna redovisade hur de uppfattade nämndens arbetsuppgifter och -resultat. Det ansågs allmänt att företagsnämndens verksamhet inte kunde anses vara i en downperiod; tvärtom torde man kunna säga att den var på uppåtgående. Det ansågs dock att arbetsinnehållet hade ändrat karaktär under den tid som nämndverksamheten existerat. Mindre frågor som tidigare togs upp i nämnden löses nu oftast snabbare och smidigare tjänstevägen. Informationsutbytet i nämnden ansågs i stort sett tillfredsställande. Man underströk dock vikten av att informationen skulle lämnas så snabbt som möjligt. Hr Bergqvist framhöll att information om förestående förändringar skulle lämnas så tidigt att företagsledningen hade möjligheter att ta hänsyn till de synpunkter och förslag, som nämndledamöterna kunde tänkas framföra.

Nämndledamöterna lämnade under diskussionen även olika förslag till åtgärder ägnade att aktivera företagsnämndens verksamhet. I denna del av diskussionen tryckte bl. a. ing. Erlandsson på den betydelse som en aktiv förslagsverksamhet kunde ha för företaget. Han underströk också vikten av att man inom företaget var positivt inställd till förslagsverksamheten. Tidigare hade man på olika sätt försökt popularisera denna. Man delade ut extrabelöningar till förslagsställare som hade lämnat in förnämliga förslag, man utarbetade folders som informerade om förslagsverksamheten o. s. v. Ing. Erlandsson föreslog att man åter skulle ta

upp denna linje och att exempelvis en ny broschyr skulle utarbetas.

Hr Bergqvist föreslog att man i nämnden skulle få grundläggande utbildning i bl. a. företagsekonomi. Det ansågs emellertid att arbetsmarknadens olika organisationer bedriver en omfattande utbildningsverksamhet, som lämpar sig som grundutbildning för blivande eller gamla företagsnämndsledamöter och att det därför inte ansågs nödvändigt att en sådan utbildningsverksamhet skulle tas upp i företagsnämnden. Det underströks dock att det var nödvändigt att företagsnämndsledamöterna hade kunskaper i bl. a. företagsekonomi för att man skulle få till stånd ett fruktbarande arbete.

Hr Johansson föreslog att det skulle göras en undersökning beträffande vilka förslag som hade belönats under den senaste 10-årsperioden och hur dessa belönade förslag har använts.

Hr Hellman föreslog att en punkt benämnd förslagsvis »Rapporter och information» skulle sättas upp på företagsnämndens föredragningslista vid varje sammanträde. Under den rubriken kunde alla personalkategorier ta upp frågor som kunde bedömas vara av intresse för denna församling. Frågorna kunde även vara av mera diskret karaktär, om vilkas behandling man kanske inte skulle lämna utförliga referat i de gängse protokollen. De behandlade frågorna kunde dock kanske leda till att skriftliga meddelanden tillställdes vissa speciella grupper eller vissa avdelningar inom företaget.

FÖB den 6/11 1963

KV

Disp. Eklöv rapporterade att förslagskommittén vid sitt senaste sammanträde behandlade 17 förslag. Tio förslag belönades med sammanlagt 2 200 kronor, sex kunde inte bli föremål för belöning medan ett bordlades för ytterligare utredning. Dessa 17 förslag är det hittills största antal som inkommit

under en period mellan två företagsnämndssammanträden.

Hr Folke Pagels: Förslaget avser att vid lossning av tomtrummor från järnvägsagnar använda en domkraft för losstagning av de stöttor som håller fast gavlarna på vagnarna. Belöning 300 kronor.

Förman Sigvard Sandberg: Förslaget avser att ändra värmeugnarna för spiral-snören till Ericofoner så att den raka delen av Ericofonsnören kommer utanför ugnen. Belöning 500 kronor.

Hr Leif Lindberg: Förslaget avser omplacering av strömbrytare för microbrytare på magasin till plastisoleringsmaskiner. Belöning 100 kronor.

Hr Gustav Nilsson: Förslaget avser förse de låsarmar i pappersskärmmaskinerna, som håller tryckvalsarna i rätt läge, med en fjäderanordning. Belöning 200 kronor.

Hr Holger Hagnäs: Förslaget avser ändring av omkastare samt uppsättning av styranordning för larvbanden i kard-elkablingsmaskin. Belöning 250 kronor.

Hr Harry Engblom: Förslaget avser verktyg för bockning och borrhning av rullbanor till hopslagningsmaskiner för stjärnskruv. Belöning 275 kronor.

Hr Gunnar Åberg: Förslaget avser en säkerhetsspärr för avrullningsbock i 24-spol. skärmflättningsmaskinerna. Belöning 150 kronor.

Hr Gunnar Åberg: Förslaget avser en ändring av spolmagasin i 24-spol. skärmflättningsmaskinerna. Belöning 100 kronor.

Hr Gunnar Åberg: Förslaget avser en ändring av fastsättning av toppbleck för spolhållare i 16- och 24-spoliga flätmaskinerna. Belöning 250 kronor.

Hr Tor Sundvik och Brage Lundberg: Förslaget avser en förändring av medbringaren för spolning av leveranstrummor, så att medbringarkålen i trumman ej behöver användas. Belöning 75 kronor.

Hr Gustav Nilsson är KV:s hittills flitigaste förslagsställare. Sedan 1948 har han inlämnat sammanlagt 32 förslag och av dessa har 25 belönats. I samband med att hr Nilssons 25:e förslag belönades överlämnade förslagskommittén bokverket »Uppfinningarnas historia» till honom.

Rapporter

Disp. Eklöv rapporterade att i grupp-kommittéerna hade sedan föregående nämndsammanträde hållits 21 sammanträden, i vilka 23 kommittéer deltagit. I 16 fall hade resp. ordförande sammankallat till sammanträde, i ett fall arbetsledarrepresentanten och i fyra fall arbetarrepresentanten.

Företagsnämnden 15 år

Hr Edman anförde inledningsvis att

det svenska avtalet om företagsnämnder, som ingicks den 30 augusti 1946, kan sägas utgöra en organisk påbyggnad på det samarbete som i olika former förekommit på den svenska arbetsmarknaden, särskilt från och med 1936. År 1936 utsåg SAF och LO särskilda delegerade, vilka sedermera antog namnet Arbetsmarknadskommittén, för att diskutera sådana frågor på längre sikt, som inte var lämpade för behandling vid de vanliga avtalsförhandlingarna. De överläggningar som påbörjades 1936 gav i slutet av 1938 ett första resultat i och med antagandet av det s. k. huvudavtalet mellan Svenska Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen. Huvudavtalet var det första av de s. k. Saltsjöbadsavtalen. Därefter har år 1942 överenskommelsen om regler för den lokala säkerhetstjänstens organisation tillkommit och år 1944 antogs ett avtal om yrkesutbildning.

På grundval av de erfarenheter som vunnits beträffande verksamheten i företagsnämnderna företogs år 1958 en revidering av det år 1946 ingångna avtalet. Företagsnämndsavtalet antogs år 1948 av Svenska Metallindustriarbetareförbundet och Sveriges Verkstadsförening och den 12 november 1948 hölls det första nämndsammanträdet vid KV.

Direktör Olsson var företagsnämndens första ordförande och han ledde diskussionerna vid sammanlagt 11 företagsnämndssammanträden. Direktör Westling, som efterträdde direktör Olsson, har fört klubban under sammanlagt 47 sammanträden.

Hr Edman berättade i fortsättningen om bl. a. hur förslagsverksamheten hade utvecklats under de gångna åren. År 1948, när företagsnämndsverksamheten startade, inlämnades sammanlagt sex förslag. Alla sex förslagen belönades och belöningarna uppgick till sammanlagt 600 kronor. Under de gångna 15 åren har sammanlagt 338 förslag lämnats in. Av dessa har 243 belönas med sammanlagt 29 755 kronor.

Hr Edman framhöll avslutningsvis att företagsnämndens största värde ligger i att representanter för de anställda har fått möjlighet att direkt samtala med företagsledningen. Genom diskussionerna i nämnden har man fått möjligheter att lära sig vilka problem man har att brottas med på ömse håll och hur man ser på varandras problem.

Premiär för filmen om Kabelverket

Vid sammanträdet visades också en film av KV, som ingenjör Gösta Wilson och herr Erik Karlsson samt hr Uno Jehler vid HF:s fotoavdelning hade sammanställt. I filmen presenteras både tidigare och nuvarande verksamhet vid KV samt många av företaget tidigare och nuvarande anställda.

KV den 13/11 1963

Disp. Callmin framhöll inledningsvis att de tidigare omnämnda organisationsändringarna nu har trätt i kraft. Ändringarna innebär bl. a. enligt en överenskommelse med SKV i Sundbyberg att Alingsåsfabriken – förutom gängse arbeten med verktygskonstruktioner – helt svarar för utvecklingen och konstruktionsarbetet inom produktionsgrupperna lysrörsarmatur och Sikaflexledning. Ing. Peterson ansvarar för arbetet inom denna sektion. Personalen på ritkontoret har förstärkts med ytterligare en man och uppgår sammanlagt till tre konstruktörer. I samma våningsplan som övriga kontor har ett nytt ritkontor inrett på den plats där ledningslagret tidigare låg. Disp. Callmin framhöll att företagna marknadsundersökningar visar att det bör finnas en mycket stor marknad för Sikaflex, om tillverkningen och försäljningen läggs upp på rätt sätt. Man hoppas att pågående ändringsarbeten på lysrörsarmaturerna skall resultera i en ökad försäljning. Man håller nu på att konstruera en ny armatur, i vilken bl. a. en helt annan typ av reaktor skall ingå.

Utvecklingen av Alingsåsfabrikens produkter är och kommer med all sannolikhet att bli mycket intensiv i framtiden. Allt större krav kommer att ställas på att förekommande ändringsarbeten och tillverkningen av nya produkter läggs upp på ett rationellt och ekonomiskt sätt i tillverkningsledet. Verkmästare Wernersson ansvarar i den nya organisationen för beredningen av sådana arbeten samt för att dessa fungerar i praktiken innan fabriken övertar ansvaret för produktionen. Kalkyl- och verktygsavdelningen är nu underställd verkmästare Wernersson.

En produktion i större skala ger en viss kontinuitet i arbetet och bättre möjligheter till upplärning av arbetarna. Därav följer att risken minskar för att arbetet utförs fel. En stor produktion medger även en bättre kvalitet bl. a. genom att kontrollen kan göras på ett säkrare sätt.

Det har varit på tal att tillsätta en vakans som orderbevakare på maskinplaneringen men på försök kommer detta arbete att uppehållas av arbetsledarna. I deras arbetsuppgifter ingår således att svara för att tillverkningen utförs utan onödig tidsutdräkt inom resp. sektion och att transportkortet därefter snarast överlämnas till maskinplaneringen för fortsatt uppföljning. Om detta arbete skall lyckas förutsätts att ett intimt sam-

arbete utvecklas mellan arbetsledarna och maskinplaneringen.

Disp. Callmin anförde därefter att det fakturerade värdet på försäljningen av plåtskåp visar hittills i år en ökning på 30 proc. Eftersom kvaliteten är god har man all anledning att vara nöjd med denna tillverkning.

Försäljningen av kabelstegar visar också ett hyggligt resultat.

Avsättningen på övriga produkter visar icke samma gynnsamma bild. Man har ännu icke fått fram några nya konstruktioner som påverkat försäljningsresultatet. Man räknar dock bl. a. med att få fram en ny högspänningsmuff och på lågspänningssidan förväntas det att den nya LIH-muffen på längre sikt skall bli en fullgod ersättare för LIC-muffen. Det pågår vidare konstruktionsarbete på ett nytt kabelskåp i plastutförande.

Det kan noteras att proportionen mellan försålda gjutjärns- och plåtskåp i stort sett håller sig oförändrad. På senaste tiden har en liten ökning skett av försäljningen av gjutjärnsskåp. Denna ökning får dock tillskrivas den orsaken att man den senaste tiden haft en viss brist på plåtskåp.

I övrigt nämnde disp. Callmin att man

vid Alingsåsfabriken nu främst inriktar sig på att åstadkomma en förbättring på verktygssidan samt att utreda frågan om en tillverkning av Sikaflexledningar i större skala.

I diskussionen efter dagslägesöversikten nämndes bl. a. att de nya kabelskåpfötterna i plåt nu har passerat konstruktionsstadiet och att de bör vara färdiga att föras ut i marknaden strax efter årsskiftet. Fötterna tillverkas av 4 mm plåt och förutom att de varmförzinkas kommer den del av kabelfötterna som skall placeras under jord att behandlas med bitumenfärg för att eliminera risken för korrosion.

Frågan om en exportmarknad för Alingsåsfabrikens produkter berördes också och det konstaterades att en viss aktivitet kan förväntas, men det framhölls att varje land har sina särskilda bestämmelser för elektrisk materiel, vilket försvårar en naturlig avyttring.

Ing. Falk omtalade att det sedan föregående nämndsammanträde hade inkommit ett förslag. Herr Evald Eliasson erhöll 75 kronor i belöning för sitt förslag att förbättra starten av bandsågen. Denna metod användes nu i tillverkningen.

SKV/A den 18/6 och 12/9 1963

Vid extra sammanträden med företagsnämnderna vid SRA i Stockholm och i Kumla informerade dir. Ahlgren om det beslutade samarbetet mellan Svenska Aktieförbundet Gasaccumulator (AGA) och SRA inom rundradio- och televisionområdet.

Samarbetet på det tekniska området började i viss utsträckning redan under hösten 1963 genom att samråd mellan SRA och AGA skedde vid utarbetandet av tillverkningsprogrammet för år 1964. En gemensam konstruktionsavdelning för Radiola och AGA kommer att skapas vid årsskiftet 1963/1964. Till teknisk chef för TV-verksamheten har utsetts civiling. Ulf Enfors, SRA, och för rundradioverksamheten ing. Jörgen Stannow, AGA. Under 1964 kommer Radiolaapparater att tillverkas både vid SRA:s fabrik i Kumla och vid AGA:s fabrik i Gävle. Successivt skall emellertid fabriken i Kumla läggas om till kommunikationsradio och viss LME-materiel och samtidigt överförs tillverkningen av Radiolaapparater till fabriken i Gävle. Omläggningen i Kumla möjliggörs genom ökad efterfrågan på kommunikationsradio. Den typ som i första hand blir aktuell är mobil radio och senare även bärbara apparater för militära ändamål. För Kumlafabriken innebär detta omställning till en mera avancerad produktion och för personalen ordnas därför en kompletterande utbildning på såväl montage- som provningssidan. I samband med övergången kommer det inte att vid Kumlafabriken anställas ny personal som ersättning för den naturliga personalavgången i samma utsträckning som tidigare, men på längre sikt får, jämfört med förhållandena vid sammanträdes-tillfället, lika många och kanske också flera anställda, sysselsättning där.

Till chef för det nybildade Radiola Aktieförbundet, som i fortsättningen skall handha försäljningen av Radiola, har utsetts direktör Curt Linderöth.

SRA den 7/8 1963

ABA

Ing. Thorén anförde beträffande materialprovningssmaskinerna att tillverkningen och försäljningen av hårdhetsprovare från och med den 1 januari 1964 överläts på AB Svenska Precisionsverktyg (SPV). Viss detaljtillverkning flyttades över redan under sommaren.

Carbometern har genomgått en genomgripande omkonstruktion. Den första lagerordern av den nya typen beräknas bli klar under mitten av år 1964. Ordergången på dessa produkter hade fram till september varit något lägre än för motsvarande period föregående år. Genom en intensifierad försäljningsverksamhet hoppades man kunna uppnå en för året normal försäljningsvolym.

Beträffande grammofonskivepressarna nämnde ing. Thorén att den nya pressen hade rönt uppskattning bland kunderna. En allmän nedgång i efterfrågan på grammofonskivor har dock påverkat försäljningen av pressarna i ogynnsam riktning.

Av resultpressarna har omsättningen av gappressarna varit relativt tillfredsställande medan automatpressarna varit mer svårsålda.

På plastsidan har övergången från hårdplast till termoplast blivit allt mera märkbar. I mitten av år 1963 hade försäljningsciffrorna för termoplastdetaljer passerat hårdplasten och på ungefär ett och ett halvt år har förbrukningen av termoplastpressmassor ökat med 40 proc. Ordergången på plastdetaljer domineras av moderbolaget men ansträngningar har gjorts för att utöka kundkretsen utanför koncernen.

För att möta den stegrade efterfrågan på termoplastdetaljer har pressparken ytterligare utökats. Bland nya större tillverkningsobjekt i termoplast märks LME:s nya telefonapparat »Dialog», av vilken under 1964 ca 170 000 beräknas bli pressade och antalet förutses ha vuxit till 300 000–400 000 apparater om två år.

För att utöka kundkretsen på hårdplastområdet har ABA ingått avtal med Hammarby Bakelit AB om övertagande av deras presspark och verktyg för hårdplast.

Försäljningen av elmateriel är i stort sett oförändrad jämfört med tidigare perioder, men den hårda konkurrensen på området har varit kännbar.

Dir. Jacobsson informerade om de strukturrationaliseringar som beslutats i syfte att inrikta ABA:s resurser på ett program, som i större utsträckning faller

inom ramen för koncernens verksamhet. Överlåtelsen av tillverkningen av hårdhetsprovare till SPV var ett led i detta program. En förstärkning av verktygsverkstaden står också på programmet.

Den nya fabriken i Kristianstad stod färdig i början av november.

ABA den 12/6 och 11/9 1963

Ing. Jönsson rapporterade att sedan föregående nämndsammansträde hade fyra nya förslag lämnats in. Tre förslag belönades med sammanlagt 205 kronor medan ett inte kunde bli föremål för belöning.

De belönade förslagsställarna är: 51046 *Hans Bjällerhag*, som lämnat in ett förslag avseende fixtur för bränning av lödkolvspetsar och erhöll 50 kronor i belöning. 51051 *Alf Carlsson* erhöll 55 kronor för förbättring av verktyg för prägling av Cu (koppars)-kuts. 51058 *Olle Johnsson* erhöll 100 kronor för förslag till riktninganordning för snabbstålmateriel för gängtappar.

Dagsläget

Disp. Fagerholt gav en lokal översikt och nämnde därvid bl. a. att monteringen av den nya ytbehandlingsutrustningen beräknas komma i gång vid årsskiftet. I samband därmed kommer den mekaniska tillverkningen att flyttas en trappa upp.

Avd. 39 vid HF har nu sin kontakt-nitningsautomat klar och kontaktning-
en vid avd. 51 kommer därför att avvecklas. Den personal som därvid friställs överförs till lindnings- och förbindningsarbeten.

Katrineholmsverkstaden förbinder och provar för närvarande reläsatser av typ BCA och BCH i en takt av ca 900 respektive ca 1 000 per period. Reläsatserna typ BCD har överflyttats till Karlskronafabriken.

På lindningssidan siktar man på en takt av 121 000 rullar per period. Man är nu i det närmaste uppe i denna takt och kör för närvarande ca 117 000 rullar per period.

I Norrköpingsverkstaden har man nu kommit upp i budgeterad takt både på relä- och transformatorsidan. På likriktarsidan är man också uppe i budgeterad takt och på förbindningssidan till och med något högre. Det är emellertid bra med hänsyn till eftersläpet på den sidan.

Tillverkningen av RAH-reläet har flyttats över till Vy.

På fråga av hr Runbjörk berörde övering. Mohlin bl. a. det aktuella arbetet på att minska förråd och igång varande arbeten samt genomloppstiderna på verkstäderna. Man vet att en detalj är föremål för bearbetning under endast en mycket liten del av den totala genomloppstiden för detaljen ifråga och att den dominerande delen av genomloppstiden är väntetid i parkeringsförråd o. s. v. Man inriktar sig nu på att styra tillverkningen

så att det finns ledig kapacitet när detaljen kommer till den arbetsplats, där den skall bearbetas. Därigenom erhålls snabbare genomloppstider och mindre parkeringsförråd. Med början på primärsidan kommer man att systematiskt gå igenom tillverkningsprogrammet för att tillvarata möjligheterna att effektivisera tillverkningsflödet. Genom de kortare genomloppstiderna kommer man att dels kunna erbjuda kunderna snabbare leveranser och dels att minska kapitalomkostnaderna för förråd, i gång varande arbeten och lager.

Även vid Kh pågår arbetet på att förkorta genomloppstiderna och skära ned parkeringsförråd o. s. v. Anskaffandet av förnicklingsautomaten är ett led i detta arbete. På lindningssidan är den aktuella rationaliseringsuppgiften svårare, därför att sortimentet är så stort och därför att man vill ha fram alla varianter av spolar samtidigt för att på så sätt få fram startfärdiga reläer.

Kh den 16/9 1963

Förslagskommitténs ordförande, hr Gewert, rapporterade att sedan föregående företagsnämndssammansträde hade kommittén hållit två sammanträden, varvid nio förslag behandlades, därav ett tidigare bordlagt. Sex förslag belönades med sammanlagt 415 kronor, två bordlades för ytterligare utredning medan ett inte kunde bli föremål för belöning.

De belönade förslagen:

476094 *Günter Titze*: Förslag till spärrning av tre olika typer av reläer i tillslag eller frånslag vid provning av reläsatser. Belöning 50 kronor.

465095 *Bernt Ulin*: Förslag att med hjälp av ett verktyg klippa och skära upp pv-slang 14 mm, längd 80 mm. Slangen användes som skydd i BCH-kablarnas propffoder. Belöning 100 kronor.

467031 *Torsten Andersson*: Förslag till fixtur för montering av hållare 411448 på vinkel 411210/1 samt stämpling SS1 och SS2 på vinkeln. Fixturen är delvis en förenkling och förbättring av v-274449. Belöning 40 kronor.

451154 *Torne Gustafsson*: Ett förslag till fixtur för fastsättning och styrning av vinkel 419890 och ett förslag till fixtur för montering av likriktarsats 667542. Belöning tillsammans 125 kronor.

4670002 *K-E Gewert*: Förslag till centrallyft samt låga rullvagnar för transformatorer. Belöning 100 kronor.

Dagsläget

Ing. Nerlén anförde i den lokala dags-

lägesöversikten beträffande verksamheten på strömförsörjningssidan att utleveransbudgeten varit i stort sett oförändrad under samtliga tre tertial under 1963. För första tertialet 1964 budgeteras dock en lägre utleveranstakt och för andra tertialet 1964 en viss ökning jämfört med första tertialet, men ökningen blir dock så stor att budgeten för andra tertialet kommer upp till 1963 års nivå. Under de första åtta månaderna år 1963 har de faktiska utleveranserna på strömförsörjningssidan varit större än vad som budgeterats. Detta har resulterat i att eftersläpet för smålikriktare (nätnanslutningsaggregat) sjunkit kraftigt.

På telefonsidan har man budgeterat en kraftig ökning av förbindning och provning av relä- och KV-satser för tredje tertialet 1963 jämfört med andra tertialet. Med tanke på det stora eftersläp som hela HF-området har inom denna sektor, är varje tillskott av ytterligare produktionskapacitet välkommet. Det har därför beslutats att Ronnebyverkstaden skall överta provningen av stativen till XY-växlarna. Därmed lämnar BA/V ifrån sig sista delen av arbetet med XY-stativen och erhåller ökat utrymme för förbindning av relä- och KV-satser.

BA/V:s totala utleveransbudget ökade från andra till tredje tertialet 1963 med ungefär 2,4 mkr i årstakt till ca 18,4 mkr i årstakt. Även för år 1964 förutses goda arbetstillfällen på sekundärsidan. På primärsidan är dock läget något annorlunda.

I det ständigt aktuella arbetet på att rationalisera verksamheten och på så sätt kompensera ofrånkomliga kostnadsstegringar, inriktar man inom bolaget för närvarande sina ansträngningar på att minska förråd och i gång varande lager samt genomloppstiderna på verkstäderna för att därigenom sänka omkostnaderna för i varor bundet kapital. Som ett led i detta arbete på BA/V har nu inläggningen av detaljer till primärväxelningarna dragits ner samtidigt som en kraftig nerbantning av genomloppstiderna genomförs.

På sekundärsidan har man dock behov av ytterligare produktionskapacitet för att klara av den nuvarande kraftiga orderstocken och när man gjort detta räknar man med att åter få möjlighet att utnyttja kapaciteten på maskinavdelningarna i normal omfattning.

De omplaceringar för att få kortare genomloppstider i primärväxelningarna vid BA/V, vilka i första hand gällde detaljerna till XY-växlarna, skulle nu drivas fram mera systematiskt.

Vidare har igångsatts en undersökning som syftar till att klarlägga förråds- och packrumskostnaderna och eventuellt ge uppslag till åtgärder som kan vidtagas för att minska dessa.

BA/V den 11/9 1963